

Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет

У.В. Авраменко

ОСНОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
освітньо-професійних програм
«Дошкільна освіта» та «Початкова освіта»

Затверджено
Вченою радою ЗНУ
Протокол № ____
від _____

Запоріжжя
2021

УДК: 373.3.013.82-056.2/.3(076.5)

A211

Авраменко У. В. Основи корекційної педагогіки : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта» / У.В. Авраменко. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 76 с.

У виданні подано зміст практичних занять з курсу «Основи корекційної педагогіки» (питання, які виносяться на самостійне опрацювання, поради щодо їх вивчення, питання для самоконтролю та практичні завдання), термінологічний словник, тестові завдання для самоперевірки, рекомендовану літературу. Розглянуто теоретичні основи педагогічної корекції та акцентовано увагу на особливостях корекційної роботи в умовах інклюзивного загальноосвітнього закладу. Наголошено на специфіці навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку, які мають різні відхилення у розвитку та/або поведінці. Матеріали розроблено для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта». Елементи практичних занять та контрольних завдань можуть використовуватись на заняттях з підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра освітньо-професійної програми «Логопедія» з дисциплін «Спеціальна педагогіка» та «Основи інклюзивної освіти».

Рецензент *Н. В. Заверико* канд. пед. наук, професор кафедри соціальної педагогіки Запорізького національного університету.

Відповідальний за випуск *І. В. Козич* канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності Запорізького національного університету.

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Зміст практичних занять. Модуль 1. Теоретико-методологічні основи корекційної педагогіки	9
Тема 1. Основні принципи корекційної педагогіки	9
Тема 2. Видатні вчені-дефектологи ХХ – поч. ХХІ ст.	11
Контрольні заходи до модуля 1.....	14
Модуль 2. Методологічні та дидактичні основи корекційної педагогіки.....	14
Тема 3. Провідні Концепції Л.С. Виготського в корекційній педагогіці.....	15
Тема 4. Історія відношення суспільства й держави до осіб з ОП та сучасний стан корекційної освіти в Україні	18
Контрольні заходи до модуля 2.....	19
Модуль 3. Особливості корекційної роботи в загальноосвітньому просторі.....	20
Тема 5. Сучасна система освітніх послуг для дітей з особливостями психофізичного розвитку.....	20
Тема 6. Індивідуальна освітня траєкторія дитини з ООП в загальноосвітній школі.....	22
Контрольні заходи до модуля 3.....	23
Модуль 4. Корекційна робота з дітьми, що мають порушення фізичного розвитку.....	24
Тема 7. Засоби та технології навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.....	24
Тема 8. Особливості розвитку навчання і виховання дітей з сенсорними порушеннями.....	26
Контрольні заходи до модуля 4.....	28
Модуль 5. Корекційна робота з дітьми, що мають порушення психічного розвитку	28
Тема 9. Особливості пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку.....	28
Тема 10. Діти з дисгармонійним складом особистості, особливості їх поведінки.....	30
Контрольні заходи до модуля 5.....	31
Модуль 6. Особливості корекційної роботи в спеціальних закладах.....	32
Тема 11. Створення спеціальних умов для здійснення розвитку розумово відсталої дитини до рівня її функціональної норми.....	32

Тема 12. Особливості вивчення, навчання й виховання дітей зі складним порушенням розвитку (СПР).....	33
Контрольні заходи до модуля 6.....	35
Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.....	37
Питання для підготовки до підсумкового контролю.....	39
Тестові завдання для самоперевірки.....	40
Термінологічний словник.....	44
Рекомендована література.....	64
Додатки.....	68

ПЕРЕДМОВА

Курс «Основи корекційної педагогіки» є необхідною складовою професійної підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта».

Актуальність вивчення дисципліни «Основи корекційної педагогіки» для підготовки педагогів дошкільної та початкової ланки освіти, перш за все, зумовлена модернізацією системи освіти та переходом до інклюзивної освіти всіх ланок освіти.

Курс «Основ корекційної педагогіки» передбачає ознайомлення з теоретичними основами корекційної роботи в масовому дошкільному закладі інклюзивного типу (загальноосвітній школі з інклюзивними класами) осмислення реального досвіду такої роботи, роль мультидисциплінарної команди в цьому процесі та відповідальність кожного з учасників процесу, що дасть майбутнім фахівцям можливість знаходити способи розвитку та вдосконалення корекційних методів у своїй роботі.

Набута сукупність знань, вмінь і навичок у процесі вивчення курсу «Основи корекційної педагогіки» розуміється як готовність і здатність особистості використовувати їх у педагогічній та корекційній діяльності.

Навчальний курс «Основи корекційної педагогіки» включає **шість змістових модулів**:

Модуль 1. Теоретико-методологічні основи корекційної педагогіки.

Модуль 2. Методологічні та дидактичні основи корекційної педагогіки.

Модуль 3. Особливості корекційної роботи в загальноосвітньому просторі.

Модуль 4. Корекційна робота з дітьми, що мають порушення фізичного розвитку.

Модуль 5. Корекційна робота з дітьми, що мають порушення психічного розвитку.

Модуль 6. Особливості корекційної роботи в спеціальних закладах.

Мета вивчення курсу «Основи корекційної педагогіки» – засвоєння теоретичних основ корекційної педагогіки як науки та ознайомлення зі змістом провідних напрямів системи корекційно-реабілітаційної та інклюзивної освіти для дітей з різними нозологіями; набуття навичок адаптації та модифікації навчальних матеріалів для дітей з особливими освітніми потребами..

Завдання курсу:

✓ ознайомитись із сучасною вітчизняною системою освітніх послуг для дітей з порушеннями розвитку та її правовою основою;

✓ засвоїти особливості та закономірності розвитку, а також потенційні

✓ можливості усіх категорій дітей, які мають психофізичні порушення,

✓ надати інформацію про методи та прийоми педагогічної підтримки

таких

- ✓ учнів;
- ✓ розвинути фаховий інтерес до роботи з дітьми означеної категорії;
- ✓ розвивати фахові риси педагога такі, як доброзичливість, тактовність і коректність, відповідальність за результати своєї діяльності, терпіння, здатність до емпатії, повагу та любов до вихованців, професійну доброчесність та порядність;
- ✓ розширювати фаховий світогляд, педагогічну ерудицію;
- ✓ розвинути здатність до аналітичного осмислення педагогічної та корекційної діяльності;
- ✓ усвідомити засоби і напрямки професійного самовдосконалення;
- ✓ опанувати навички адаптації та модифікації навчальних програм та дидактичних матеріалів для дітей з особливими освітніми потребами.

У результаті вивчення курсу «Основи корекційної педагогіки» студенти мають *знати*:

- ❖ базові поняття корекційної педагогіки;
- ❖ методи діагностики аномалій розвитку та способи корекційного впливу;
- ❖ основи профілактики вторинних відхилень;
- ❖ базову нормативно-правову документацію організації інклюзивного навчання та освітньої діяльності спеціальних навчальних закладів;

вміти:

- ❖ використовувати базові авторські методики діагностики;
- ❖ використовувати елементи корекційних впливів під час навчальних занять/уроків;
- ❖ адаптувати/модифікувати навчальні матеріали для різних категорій дітей з особливими освітніми потребами;
- ❖ здійснювати педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі;
- ❖ скласти індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи;
- ❖ коректно надавати рекомендації батькам щодо навчання виховання та побутової соціалізації дитини в залежності від її діагнозу;
- ❖ здійснювати індивідуальний підхід в процесі педагогічної діяльності.
- ❖ В таблиці 1 подано *результати навчання та компетентності*, яких повинні досягти студенти згідно з вимогами освітньо-професійних програм «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта».

Міждисциплінарні зв'язки для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»:

Відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта» курс «Основи корекційної педагогіки» тематично пов'язаний із дисциплінами «Дошкільна педагогіка», «Дитяча психологія», «Основи інклюзивної освіти», «Психологічна діагностика дітей дошкільного віку», «Логопедія», «Виховання та навчання дітей дошкільного віку в різновікових групах» та виробничою практикою.

Міждисциплінарні зв'язки для студентів спеціальності «Початкова освіта»:

Відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми «Початкова освіта» курс «Основи корекційної педагогіки» тематично пов'язаний із дисциплінами «Педагогіка», «Дитяча психологія», «Основи інклюзивної освіти», «Логопедія», «Психологічна діагностика дітей молодшого шкільного віку», «Педагогічна психологія» та виробничою практикою.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1

Теоретико-методологічні основи корекційної педагогіки

Тема 1. Основні принципи корекційної педагогіки

Мета заняття: засвоїти принципи корекційної педагогіки та осмислити їх взаємопов'язаність і взаємний вплив; розвивати операції аналізу та синтезу; формувати установку на дотримання принципів корекційної педагогіки в ситуаціях, якщо в класі є дитина, що потребує педагогічної корекції.

План

1. Сутність поняття «принцип» в педагогічних науках.
2. Загальнопедагогічні принципи корекційно-педагогічної діяльності.
3. Специфічні принципи корекційно-педагогічної діяльності.
4. Соціальні принципи корекційно-педагогічної діяльності.

Основні поняття

Принцип; цілеспрямованість; мета педагогічного процесу; системність; класифікація; гуманістична спрямованість; розумна вимогливість; педагогічна вимога; опора на позитивне в особі; оптимізація педагогічної системи; гетерохронність розвитку; прогнозування розвитку; психолого-педагогічна діагностика.

Методичні рекомендації

1. Сутність поняття «принцип» в педагогічних науках.

Перше питання передбачає закріплення у студентів поняття «принцип», яке вже розглядалося в пререквізитах дисципліни. Повторне наголошення на базовому понятті. Усвідомлення взаємозв'язку понять «принцип», «правило», «закономірність», «вимога до діяльності вчителя». Визначення якими педагогічними принципами оперують студенти та відновлення їх знань у пам'яті. Формування уміння виділяти правила на основі принципів.

? Питання для самоконтролю::

1.1. Надайте визначення поняттям «принцип», «правило», «закономірність», «вимога до діяльності вчителя»? У якому співвідношенні знаходяться ці поняття?

1.2. З чого складається система дидактичних принципів? Які принципи є в цій системі? Які правила можна виділити з кожного принципу?

1.3. Яке поняття ширше «принцип» або «правило»?

2. Загальнопедагогічні принципи корекційно-педагогічної діяльності.

У межах другого питання необхідно розглянути цілеспрямованість

педагогічного процесу; цілісність і системність педагогічного процесу; гуманістичну спрямованість педагогічного процесу; потреби педагогічного процесу; розумну вимогливість та педагогічну вимогу, як компоненти принципу поваги до особистості дитини; принцип педагогічного оптимізму; принцип свідомості та активності особистості; поєднання прямої та паралельної педагогічної дії.

? *Питання для самоконтролю:*

2.1. Назвіть загальнопедагогічні принципи корекційно-педагогічної діяльності.

2.2. Розкрийте сутність принципу поєднання прямої та паралельної педагогічної дії.

2.3. Чому принцип педагогічного оптимізму є особливо важливим саме в корекційній роботі? Відповідь поясніть.

2.4. Чи є педагогічна вимога самоціллю педагогічного процесу? У чому сутність висування педагогічних вимог?

3. Специфічні принципи корекційно-педагогічної діяльності.

Третє питання передбачає ознайомлення студентів з основними принципами притаманними саме корекційній педагогіці; принцип системності корекційних впливів, профілактичних і розвивальних завдань; принцип єдності діагностики і корекції; діяльнісний принцип корекції; принцип комплексного використання методів і прийомів; принцип інтеграції зусиль найближчого соціального оточення; принцип врахування індивідуальних і вікових особливостей дитини; пояснення студентам сутності трьох параметрів психологічного віку за Д. Ельконіним.

? *Питання для самоконтролю:*

3.1. Поясніть сутність принципу комплексного використання методів і прийомів у корекційній практиці.

3.2. Яке відношення має теорія трьох параметрів психологічного віку за Д. Ельконіним до принципу врахування індивідуальних і вікових особливостей дитини?

3.3. Дотримання якого принципу забезпечує корекційного педагога вихідною інформацією про стан та рівень розвитку дитини?

3.4. У чому полягає сутність принципу інтеграції зусиль найближчого соціального оточення?

4. Соціальні принципи корекційно-педагогічної діяльності.

Четверте питання передбачає ознайомлення студентів з принципами гуманістичної спрямованості; безперервності педагогічної освіти; соціалізації; інтеграції; пріоритетної ролі мікросоціуму.

? *Питання для самоконтролю:*

4.1. Поясніть сутність принципу безперервності педагогічної освіти;

4.2. Дотримання якого принципу забезпечує корекційного педагога сталістю результатів та допомагає дитині не втрачати напрацьований прогрес в знаннях, уміннях та навичках?

4.3. Що саме розуміється під здібністю до навчання дитини з

особливими освітніми потребами, якщо не тільки й не стільки засвоєння знань за загальноосвітніми предметами?

Практичні завдання

Скласти схему загальнопедагогічних принципів корекційно-розвивальної освіти та основних принципів корекційної педагогіки (робота в підгрупах, підгрупи формуються за бажанням студентів, у випадку відсутності студента з поважних причин виконується індивідуально).

Питання для підготовки: матеріали основного підручника (О.В. Колишкін) С. 30-40.

Методичні рекомендації до виконання:

- 1) Випишіть принципи з підручника та об'єднайте їх в категорії
- 2) Дайте назви цим категоріям
- 3) Встановіть взаємозв'язок між принципами та відобразіть його за допомогою блок-схеми.

Примітка: звичайно всі принципи є важливими та взаємопов'язаними, але ряд з них має бути виконаний ще до початку роботи; інші включаються на етапі планування діяльності, і ще ряд принципів використовується лише безпосередньо в корекційно-виховній роботі і взаємодії з батьками, такі властивості принципів можна відобразити цифрами та позначками: 1 – до початку роботи; 2 – в процесі планування; 3 – в ході роботи; ∞ – постійно.

Рекомендована література

Основна:

1. Кисла О. Корекційна педагогіка : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2016. 320 с.
2. Колишкін О. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
3. Миронова С. Основи корекційної педагогіки : навчальний посібник, 2014. URL: <https://zdamsam.ru/a72922.html>

Додаткова:

1. Синьов В. М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки. *Науковий часопис НПУ ім. МП Драгоманова*. 2004. Серія 19. С. 3–22.
2. Бондарь В. І. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
3. Начинова О., Стадник О. Принципи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами в умовах інтегрованого навчання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2017, №1 (3). С. 25-34.

Тема 2. Видатні вчені-дефектологи ХХ – поч. ХХІ ст..

Мета заняття: сформуванню уявлення про історію корекційної педагогіки через ретроспективний погляд на розвиток науки та практики корекційної

педагогіки, познайомитись з ключовими подіями та фігурами розвитку теорії та практики корекційної педагогіки; розвинути аналітичні здібності; покращити навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків; пошуку, систематизації та узагальнення інформації.

План

1. Історія розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Історія корекційної освіти як самостійного напрямку педагогічної науки.
3. Періоди становлення і розвитку освіти дітей з розумовими вадами в Україні (за В.І. Бондар, В.В. Золотоверх)
4. Розвиток теоретичних основ дефектології у 20-30-х роках ХХ ст. в СРСР. Діяльність Л.С. Виготського.

Основні поняття

Інвалідність, непрацездатність, хвороба, норма, здоров'я, антидискримінаційна політика, корекційна педагогіка, спеціальна педагогіка, корекція порушень психофізичного розвитку, компенсація порушень (цілеспрямована).

Методичні рекомендації

1. Історія розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Перше питання передбачає розгляд періодів становлення й розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку в країнах Західної Європи, США та на територіях сучасної України. Студентам необхідно оцінити вплив соціально-політичних змін у розвинутих країнах, що спричинив різкий перелом у ціннісних орієнтаціях держави та дати характеристику суспільної підтримки дітей з порушеннями психофізичного розвитку впродовж усього суспільного розвитку.

? Питання для самоконтролю:

1.1. Охарактеризуйте періоди становлення і розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку до початку ХХ ст..

1.2. Проаналізуйте формальний, юридичний спосіб руху змістового поля понять «інвалідність», «непрацездатність», «хвороба», «норма», «здоров'я» та ін.

1.3. Чим відрізняються притулки від спеціальних навчальних закладів? В яких століттях відбулися перші переформування перших в другі?

2. Історія корекційної освіти як самостійного напрямку педагогічної науки.

У другому питанні необхідно розглянути характеристику етапів розвитку суспільної допомоги дітям з психофізичними порушеннями, медико-педагогічні системи виховання та навчання для молоді з особливими освітніми потребами; економічну і соціальну залежність характеру відносин суспільства до осіб з порушеннями психофізичного розвитку; проблему корекційної спрямованості навчання осіб з вадами інтелекту в історії олігофренопедагогіки.

? *Питання для самоконтролю:*

2.1. Назвіть етапи розвитку історії корекційної психопедагогіки.

2.2. У чому полягає різниця між медичною та соціальною моделлю інвалідності?

2.3. Дайте характеристику залежності характеру відносин суспільства до осіб з порушеннями психофізичного розвитку від економічного та соціального розвитку.

3. Періоди становлення і розвитку освіти дітей з розумовими вадами в Україні (за В.І. Бондар, В.В. Золотоверх)

Третє питання передбачає усвідомлення студентами суттєвих змін у структурі спеціальних шкіл, у навчально-методичному та нормативному забезпеченні їх діяльності, у змісті навчання й виховання учнів. Це питання стосується того, що спеціальні школи перейшли на нові навчальні плани та програми, що забезпечували більш тісний зв'язок із життям за рахунок збільшення обсягу загальноосвітніх і загальнотрудових знань, набуття практичних умінь і навичок, створення кращих можливостей для підготовки учнів до самостійного життя. Розглянути етапи становлення і розвитку освіти дітей з розумовими вадами в Україні, проаналізувати передумови кожного етапу, спрогнозувати наступний етап розвитку корекційної освіти в Україні, виходячи з сучасних реалій в якості передумов.

? *Питання для самоконтролю:*

3.1. Чому наближення освіти до реалій життя є об'єктивною необхідністю для дітей з ОП?

3.2. Дайте визначення поняттям «загальноосвітні знання», «загальнотрудові знання», «побутова соціалізація», «економічна соціалізація».

3.3. Яким чином продовжить розвиватись корекційна освіта в Україні?

 Практичні завдання

Підготувати виступ із презентацією про життєвий та дослідницький шлях видатного дефектолога ХХ – поч. ХХІ ст. (обговорити свій вибір в групі, щоб не дублювати матеріали).

Вимоги до виконання та оформлення:

1. ПІБ, роки життя, портрет діяча, коротка біографічна інформація, цікаві факти з життя (1 бал).

2. Основний науковий доробок в галузі спеціальної педагогіки (1 бал).

3. Цитата (можна декілька) з наукової творчості, яка на ваш погляд є дуже корисною та актуальною (1 бал).

4. Висновок: як ця історична постать може вплинути на ваш педагогічний стиль? (1 бал).

Методичні рекомендації до виконання

1) В заголовку слайду вкажіть ПІБ та роки життя науковця, в слайді розмістіть портрет (за наявності), та короткі біографічні відомості про науковця;

2) На другому слайді розмістіть основний науковий доробок в галузі

спеціальної педагогіки (основні статті; відкриті фундаментальні знання; винайдені методи роботи...);

3) Випишіть цитату з творчості, не обов'язково крилату фразу, а просто тезу, з якою ви максимально згодні;

4) Зробіть власні висновки, що цей автор дає особисто вам як педагогу.

Рекомендована література

Основна:

1. Колишкін О. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.

2. Козинець О., Грималюк Н. Історія української логопедії в персоналіях: Марія Аврамівна Савченко. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. Випуск 39. С. 48-54.*

3. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.

4. Супрун М. О. Теорія і практика корекційного навчання дітей з обмеженими розумовими можливостями в Україні (друга половина ХІХ – перша половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с пед. наук : 13.00.03. Київ, 2008, 32 с.

Контрольні заходи до модуля 1

Вид поточного контрольного заходу: теоретичне завдання – понятійний диктант.

Зміст поточного контрольного заходу: основні поняття з лекції №1.

Методичні рекомендації до виконання: поясніть термін своїми словами. Розпочинайте з того, що знаходите частиною якого більш широкого поняття він є, потім вкажіть якою суттєвою ознакою він відрізняється від інших. У визначенні не використовують частку «не», або інші негативні форми. Намагайтесь виражати думку ясно, зрозуміло та лаконічно.

МОДУЛЬ 2

Методологічні та дидактичні основи корекційної педагогіки

Тема 3. Провідні Концепції Л.С. Виготського в корекційній педагогіці

Мета заняття: ознайомитись з провідними концепціями Л. С. Виготського та їх значенням для розробки проблеми розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями; напрацьовувати звичку до пізнання через читання авторських

творів та сучасних наукових публікацій; усвідомити важливість академічної доброчесності; розвивати здатність до роботи в незвичній команді.

План

1. Концепція про культурно-історичне походження психіки.
2. Концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини.
3. Концепція про закономірності психічного розвитку в нормі й патології.

Основні поняття

Інтеріоризація, інтерпсихічна діяльність, інтрапсихічна діяльність, зона найближчого розвитку, зона актуального розвитку, зона потенційного розвитку, первинний дефект, вторинний дефект, третинний дефект, норма, умовна норма, патологія, функціональна норма.

Методичні рекомендації

1. Концепція про культурно-історичне походження психіки.

Перше питання передбачає осмислення студентами принципу єдності свідомості й діяльності, що став основою діяльнісного підходу в психології. Аналіз тлумачення Л.С.Виготським свідомості. Формування поняття про вищі психічні функції як специфічно людські форми психіки – психічні утворення вищого рівня організації – усвідомлені, довільні, регульовані. В ході опрацювання питання важливо зробити акцент на те, що історико-генетичний погляд як на будь-яке психологічне явище, так і на психологію особистості в цілому, є важливою методологічною вимогою будь-якого психолого-педагогічного дослідження.

? *Питання для самоконтролю:*

1.1. Охарактеризуйте присвоєння культурного досвіду як компонент потреб та мотивів особистості?

1.2. Чи доцільно психологію з'єднувати з історією? Відповідь обґрунтуйте.

1.3. Дайте інтерпретацію висловлюванню Л.С. Виготського: «Свідомість відображає себе в слові, як сонце в малій краплі води. Слово відноситься до свідомості, як малий світ до великого, як жива клітина до організму, як атом до космосу. Воно і є малий світ свідомості. Осмислене слово є мікрокосм людської свідомості».

2. Концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини.

Друге питання передбачає детальне знайомство студентів з схемою розвитку дитини та ознайомлення з віковими рамками сенситивних періодів. В ході розгляду питання студенти мають дійти висновку, що провідна роль навчання у психічному розвитку виявляється в тому, що дитина, оволодіваючи новими діями, спочатку навчається виконувати їх під керівництвом і за допомогою дорослого, а потім робить це самостійно. Розглядаючи це питання необхідно зробити акцент, на тому що думка, ніби дитина може самостійно, без допомоги дорослих навчитися малювати, читати, рахувати, розв'язувати арифметичні задачі, глибоко помилкова, а також на тому, що дорослі багато

чому навчають дітей стихійно. Студентам необхідно розглянути як концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини впливає на корекційну педагогіку.

? *Питання для самоконтролю:*

2.1. Що є головним рушієм психічного розвитку за Л. Виготським?

2.2. Яка зона лежить між зоною актуального розвитку та зоною найближчого розвитку? Охарактеризуйте її.

2.3. Чи пов'язані ідея «Допоможи мені зробити це самому» та концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини?

3. Концепція про закономірності психічного розвитку в нормі й патології.

Третє питання передбачає детальне ознайомлення з поняттями вторинного та третинного дефекту. Студентам пропонується розглянути явище складності структури аномального розвитку, яке полягає в наявності первинного дефекту, викликаного біологічним чинником, та вторинних порушень, які виникають під впливом первинного дефекту в процесі подальшого соціального розвитку за допомогою спеціальної системи навчання й виховання. Показати студентам взаємозв'язок первинного дефекту та вторинних відхилень та закономірності аномального розвитку у їх співвідношенні: згідно з положенням Л.С. Виготського, чим далі розведені один від одного першопричина (первинний дефект біологічного походження) і вторинний симптом (порушення в розвитку психічних процесів), тим більше можливостей відкривається для корекції вторинних порушень, а чим ближче вторинний симптом до першопричини, тим складніше його корекція. Ознайомитись з поняттями «норма» та «патологія» та наближеними до них поняттями. Навчитися визначати функціональну норму при певній патології з опорою на спеціалізовані програми розвитку.

? *Питання для самоконтролю:*

3.1. Наведіть приклад коли при добре поставленій роботі з подолання вторинних відхилень згладжуються дефекти розвитку дитини, а іноді й сама первинна вада.

3.2. Чи доведено, що педагогічна дія на вторинний дефект, який виник у дитини з відхиленнями в розвитку, є ефективнішою, ніж робота, спрямована на повну або часткову корекцію первинного дефекту?

3.3. Наведіть приклад первинного дефекту й пов'язаних з ним вторинних відхилень для різних видів аномалій дитячого розвитку?

Практичні завдання

Коло знань «Провідні Концепції Л.С. Виготського в корекційній педагогіці».

Розподіл на підгрупи у випадковому порядку за допомогою руханки «Молекули» (у випадку дистанційного заняття використовуючи інструментарій платформи):

- Підгрупа 1 (кількість учасників 25% групи): «Концепція про культурно-історичне походження психіки»;

- Підгрупа 2 (кількість учасників 50% групи): «Концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини»;
- Підгрупа 3 (кількість учасників 25% групи): «Концепція про закономірності психічного розвитку в нормі й патології».

Ознайомитись з теоретичним блоком. Підготувати виступ, щоб пояснити цей теоретичний блок колегам, навести приклади як ці знання можливо застосувати на практиці.

Методичні рекомендації до виконання:

Коло знань є ефективною методикою не лише для навчання дорослих а і для навчання дітей, звичайно, матеріали і завдання які будуть роздаватись дошкільникам/учням початкової школи мають складатись лише з малюнків та схем/для 4-го класу коротких текстів. Виконуючи завдання з підготовки інформаційного блоку розподіліть хто буде робити виступ, хто підготує наочність, хто слідкуватиме за часом.

Рекомендована література

Основна:

1. Колишкін О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013.
2. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
3. Выготский Л. Принципы воспитания физически дефективных детей. Litres, 2017.

Додаткова:

1. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. Москва : Изд-во Акад. пед. наук, 1983. Т. 5. Основы дефектологии. 1983. 369 с.
2. Коррекционная педагогика: Основы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии : учебное пособие для студентов. Б. П. Пузанов и др. Москва : Издательский центр «Академия», 1999. 160 с.
3. Рубцов В. В. Культурно-историческая научная школа: проблемы, которые поставил ЛС Выготский. *Культурно-историческая психология*, 2016. №12.3 С.4-14.
4. Божович Л. И. О культурно-исторической концепции Л. С. Выготского и ее значении для современных исследований психологии личности. Проблемы формирования личности. 1988. № 5. С. 108-116.
5. Гаяш О. В. Наукова концепція Л. С. Виготського про зв'язок навчання і розвитку та її втілення у корекційній психопедагогіці сьогодення. *Актуальні питання корекційної освіти*, 2016. №7 (2). С. 40-48.
6. Нікітіна О. Розвиток концепції навчальної діяльності у психологічних дослідженнях ХХ ст. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки*, 2012 №107 (2). С.45-52.
7. Михальчи Е. В. Раскрытие концепции Выготского Л.С. о дефектах на примере развития лица с нарушением слуха. *Сборник докладов по результатам*

научно-практической конференции «Человек в мире неопределенности: методология культурно-исторического познания», приуроченной к 120-летию Л.С. Выготского, 2016.

Тема 4. Історія відношення суспільства й держави до осіб з ОП та сучасний стан корекційної освіти в Україні

Мета заняття: вчитись систематизувати інформацію та будувати інфографіку, познайомитись зі специфікою ставлення до осіб з інвалідністю в різні епохи та на різних територіях, поглиблювати толерантне ставлення до осіб з інвалідністю, розвивати операції аналізу, синтезу, порівняння.

План

1. Історія відношення суспільства й держави до осіб з ОП в країнах Західної Європи.
2. Історія відношення суспільства й держави до осіб з ОП в країнах Східної Європи та Азії.
3. Історія відношення суспільства й держави до осіб з ОП в США та Канаді.
4. Сучасний стан корекційної освіти в Україні.

Основні поняття

Дискримінація, примусова стерилізація, еugenіка, сегрегація, інтеграція, моделі інвалідності, соціальна модель інвалідності, медична модель інвалідності, культурна модель інвалідності, моральна модель інвалідності, реабілітаційна модель інвалідності, модель HANDICAP, культурна модель «інвалідності», реабілітаційна модель інвалідності, толерантне ставлення, інклюзія, інклюзивний ресурсний центр, притулок, спеціальний навчальний заклад, дошкільний заклад компенсуючого типу.

Практичні завдання

Побудова графіку «Історія відношення суспільства й держави до осіб з ОП».

Методичні рекомендації

1. Опрацювати першоджерела (див. рекомендовану літературу).
2. Простежити, як мінялося відношення суспільства та держави до осіб з відхиленнями в розвитку з перших згадувань про їх до початку ХХІ століття, скласти перелік позитивних та негативних рис для кожної території.
3. Побудова окремих графіків а) для країн Західної Європи, б) для країн Східної Європи та Азії, в) для США та Канади. Вісь х – ставлення відверто негативне, негативне, нейтральне, позитивне, суттєво позитивне; вісь у – роки від 2000 до н.е. до наших днів). Приклад бланку графіка у додатку А. Порада: виконувати графік краще на форматі А4; та розташовувати аркуш горизонтально.
4. Усно обговорити сучасний стан спеціальної та інклюзивної освіти в

Україні, гіпотетично спрогнозувати розвиток корекційної освіти в Україні в майбутньому.

Використовуйте різні кольори для ліній на графіку, та позначте «історію графіку» в кутку, що і яким кольором ви намалювали. Відмічайте на осі X конкретні роки в тих випадках, коли це можливо. На особливо важливих точках графіку впишіть конкретні особливості ставлення до осіб з інвалідністю, робіть примітки для окремих країн (можуть відображатись пунктирними лініями).

Рекомендована література

Основна:

1. Коргун Л. М. Основи корекційної педагогіки. URL: <https://www.twirpx.com/file/1286208/> ст. 19-24

2. Садова І. І. З історії розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами (від сегрегації до інклюзії). *Вестник педагогіки: наука и практика*, 2020. С. 42-47.

3. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

Додаткова:

1. Никоненко Н. В. Провідні чинники становлення та розвитку системи спеціальної освіти. *«Молодий вчений»*, 2020. № 8.1 (84.1). С54-59

2. Матрос О. Історія становлення інклюзивної освіти в незалежній Україні: соціально-правовий аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта*, 2020, №4. С. 105-111.

Контрольні заходи до модуля 2

Вид поточного контрольного заходу: теоретичне завдання – складання тестових завдань до теми.

Зміст поточного контрольного заходу: скласти вісім тестових завдань до теми.

Методичні рекомендації до виконання:

Завдання можуть бути таких типів: множинний вибір одна правильна відповідь; множинний вибір декілька правильних відповідей; встановити відповідність; дати коротку відповідь; вставити пропущене слово.

При складанні тестів не робіть занадто очевидних і занадто заплутаних відповідей.

Використовуйте різноманітні стилі запитань.

Не забудьте вказати правильні відповіді до тестів. Правильну відповідь вказуйте одразу після кожного завдання.

Розроблені тести надіслати у форматі «.doc».

МОДУЛЬ 3

Особливості корекційної роботи в загальноосвітньому просторі

Тема 5. Сучасна система освітніх послуг для дітей з особливостями психофізичного розвитку

Мета заняття: отримати інформацію про можливі проблемні та конфліктні ситуації в інклюзивному середовищі, вчитись знаходити конструктивні шляхи виходу з таких ситуацій, ознайомитись з правами учасників освітнього процесу, формувати навички побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини з ООП.

План

1. Інформаційний блок: переказ студентами обраних тез з рекомендованого збірника.
2. Час на роздуми: сформулювати власні висловлювання та поставити 3 проблемні питання на основі почутого.
3. Озвучення питань та участь в дискусії.
4. Висновки роботи дискусійної групи.

Основні поняття

Етичні міркування; прагматичні міркування; науково-методичні міркування; спеціальний освітній заклад; інтенсивна педагогічна корекція; модернізація змісту освіти; сенсорна інтеграція; нетрадиційні методи і прийоми педагогічної корекції; реабілітація; здоров'язбережувальні технології, професійне вигоряння, музикотерапія, арт-терапія, казкотерапія, анімалотерапія, сенсорна терапія Снузлин, балансир-дошки Balance Board, інформаційно-комунікаційні технології в корекційній роботі.

Практичні завдання

Опрацювати 2-3 публікації зі збірника матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу», на основі опрацьованих матеріалів написати 3 проблемні питання до дискусії (15 хв.):

- перше з питань має носити етичний характер міркувань,
- друге науково-методичний характер міркувань,
- третє – прагматичний характер міркувань.

Прийняти участь в дискусії.

Методичні рекомендації

Задати проблемні питання (складні з етичної; науково-методичної або прагматичної точки зору).

За словами Ю.І. Зуєва, «вдало поставлене питання і система питань деколи є тією силою, яка рухає цілі області знання». Проблемне запитання – запитальне речення, що за змістом виражає певну проблему; запитання, на яке

на певному етапі пізнавального процесу не можна дати однозначної відповіді – «так» або «ні».

Дати відповіді на питання колег. Прийняти активну участь у дискусії (аргументовано викладати думки, поважати опонентів, використовувати наукові факти).

✍ Альтернативне завдання (для студентів, що навчаються на індивідуальному графіку, або не були на занятті з поважних причин):

Напишіть твір-розум на тему "Сучасна система освітніх послуг для дітей з особливостями психофізичного розвитку", в якому підійміть проблемні питання: перше з питань має носити етичний характер міркувань, друге науково-методичний характер міркувань, третє – прагматичний характер міркувань.

Рекомендована література

Основна:

1. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу». URL:

<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1503/1/Inkloozivna%20osvita.pdf>

2. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Система надання освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу». URI: <http://hdl.handle.net/123456789/3716>

Додаткова:

1. Колишкін О. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.

2. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.

Тема 6. Індивідуальна освітня траєкторія дитини з ООП в масовому дошкільному закладі

Мета заняття: отримати інформацію про можливі проблемні та конфліктні ситуації в інклюзивному середовищі, вчитись знаходити конструктивні шляхи виходу з таких ситуацій, ознайомитись з правами учасників освітнього процесу, формувати навички побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини з ООП.

🔔 План

1. Аналіз педагогічних ситуацій.

2. Ознайомлення з прикладом заповнення індивідуальної програми розвитку дитини (див. Додаток Б).

Основні поняття

Інклюзивний клас, спеціальний клас, групи та класи інтенсивної педагогічної корекції, освітні послуги, реабілітаційні послуги, корекційні послуги, надомне навчання, дистанційне навчання, конфлікт, субординація, індивідуальна освітня траєкторія, спільне викладання, співпраця вчителя та асистента вчителя, мультидисциплінарна команда супроводу дитини з особливими освітніми потребами.

Практичні завдання

Аналіз конкретних ситуацій (з підручника «Теорія та практика інклюзивної освіти» ст. 60; 63. З підручника «Основи інклюзивної педагогіки» ст. 243). Якщо в групі є особи, що мають досвід навчання або пед. практики в інклюзивному класі, можуть навести свої ситуації.

Методичні рекомендації

Аналізуючи проблемну ситуацію можна спиратись на матеріали підручника, але формулюйте власну позицію. Окрім встановлення причин виникнення ситуації, намагайтесь запропонувати декілька шляхів вирішення проблеми, що виникла.

Альтернативне завдання (для студентів, що навчаються на індивідуальному графіку, або не були на занятті з поважних причин):

Складання індивідуальної програми реабілітації за зразком у додатку А. Інформацію про дитину, для якої складати ІПР, та її діагностичні данні взяти у викладача в індивідуальному порядку.

Рекомендована література

Основна:

1. Луценко І. В., Заєркова Н. В. Індивідуальна програма розвитку : методичні матеріали. Київ : Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком», 2015. 68 с. URL: http://pech-vo.at.ua/OP/Individualna_Programa_Rozvitku.pdf
2. Бондар К. Теорія та практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3544>
3. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 264 с. <http://novovolynsk-school2.edukit.volyn.ua/Files/downloadcenter/>

Додаткова:

1. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : наказ М-ва освіти і науки України № 912 від 01 жовт. 2010 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>
2. Хуторський А. Індивідуальна освітня траєкторія. URL: <http://osvita.ua/school/theory/2287/print>
3. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної Конференції з

міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами». Випуск 1. 2018 р. URL: http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/3851/Zbirnik_inkluzija_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Контрольні заходи до модуля 3

Складіть карту знань: «Система корекційно-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами в умовах масового дошкільного навчального закладу/загальноосвітній школі» (час виконання 10 хвилин).

Критерії оцінювання: повнота карти 1 бал; естетичність та зрозумілість 0,5 балів; якість усної презентації 0,5 балів. Всього 2 бали.

Методичні рекомендації: карта знань (англійською Mind map, карта розуму, пам'яті, думок) — сукупність діаграм і схем, що в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані одна з одною та об'єднані загальною ідеєю.

Така карта дозволяє зобразити певний процес або ідею повністю, а також утримувати одночасно у свідомості значну кількість даних, демонструвати зв'язки між окремими частинами, запам'ятовувати (записувати) матеріали та відтворювати їх навіть через тривалий термін у системі знань про певний об'єкти чи у певній галузі.

Методичні рекомендації: Карти знань — це зручна і ефективна техніка унаочнення мислення та альтернатива звичайному (лінійному) запису. Їх застосовують для формулювання нових ідей, фіксування та структурування даних, аналізу та впорядкування даних, прийняття рішень тощо. Цей спосіб має багато переваг перед звичайними загальноприйнятими способами запису. На відміну від лінійного тексту, карти знань не лише зберігають факти, але і демонструють взаємозв'язки між ними, тим самим забезпечуючи швидше і глибше розуміння матеріалу.

МОДУЛЬ 4

Корекційна робота з дітьми, що мають порушення фізичного розвитку

Тема 7. Засоби та технології навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Мета заняття: ознайомитись з різними типами порушень опорно-рухового апарату у дітей, вторинними відхиленнями, що виникають внаслідок порушень опорно-рухового апарату. Оволодіти навичками профілактики та корекції вторинних відхилень у дітей при порушеннях опорно-рухового апарату.

План

1. Діагностика та моніторинг динаміки розвитку моторики дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
2. Адаптація навчальних підходів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
3. Підвищення професійної компетентності фахівців та профілактика професійного вигорання педагогів, які працюють з дітьми з порушеннями ОРА.

Основні поняття

Порушення фізичного розвитку, комплексні порушення, вторинні відхилення, профілактика вторинних розладів, корекція вторинних відхилень, ДЦП, поліомієліт, парез, параліч, судоми, тремор, слинотеча, професійне вигорання, мета навчальна, мета виховна, мета розвивальна, мета корекційна, форма навчання, метод навчання, адаптація навчальних матеріалів, модифікація навчальних матеріалів.

Методичні рекомендації

1. Діагностика та моніторинг динаміки розвитку моторики дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Перше питання передбачає, що студенти розглянуть авторські методики діагностики загальної та дрібної моторики дітей з порушеннями ОРА, визначать завдання та основні умови проведення діагностики стану моторики даної категорії дітей, визначать особливості застосування цих методик в різних випадках (вік дитини, важкість порушення), визначать значення такої діагностики для складання індивідуальної програми реабілітації та моніторингу змін у розвитку дитини.

? Питання для самоконтролю:

- 1.1. Визначте провідні принципи діагностики дітей з порушеннями ОРА.
- 1.2. Проаналізуйте основні труднощі, з якими стикаються педагог/психолог при проведенні діагностики, їх причини та можливі шляхи подолання.
- 1.3. Наведіть орієнтовний діагностичний опитувальник та перелік базових вправ для діагностики стану розвитку опорно-рухового апарату та функціональних моторних навичок.

2. Адаптація навчальних підходів для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Передбачається, що розглядаючи друге питання студенти визначать які архітектурні бар'єри можуть чекати дитину у школі та як їх усунути; розглянуть як можуть змінитися навчальні цілі, навчальні матеріали, форми та методи навчання в залежності від важкості порушення. Підберуть приклади адаптованих/модифікованих навчальних програм. Назвуть основні зміни у навчальних підходах (використання навчальних завдань різного рівня складності; збільшення часу на виконання навчального завдання, зміна темпу занять, чергування видів діяльності тощо).

? Питання для самоконтролю:

- 1.1. Наведіть приклад модифікації навчального завдання
- 1.2. Чи відрізняється календарне планування в інклюзивному класі, якщо в ньому навчається дитина з ДЦП?
- 1.3. ІПР підлаштовують під освітній процес, або освітній процес підлаштовують під ІПР?

2. Підвищення професійної компетентності фахівців та профілактика професійного вигорання педагогів, які працюють з дітьми з порушеннями ОРА.

Трете питання передбачає, що студенти визначать терміни в які кожен педагогічний працівник проходить курси підвищення кваліфікації, обґрунтують, що вони мають передбачати і спеціальні знання щодо особливостей роботи з дітьми з ООП; торкнуться питань самоосвіти та професійного саморозвитку, зазначать заходи спрямовані на планування та реалізацію підвищення власної компетентності, виберуть основні чинники, що сприяють емоційному та професійному вигоранню при спілкуванні з дітьми з порушеннями ОРА та їх батьками, озвучать провідні способи профілактики та корекції професійного вигорання та особистої психогігієни на роботі.

? Питання для самоконтролю:

- 2.1. В чому різниця між підготовкою, перепідготовкою та підвищенням кваліфікації?
- 2.2. Чому робота з дітьми, що мають інвалідність прискорює емоційне вигорання?
- 2.3. Назвіть стратегії профілактики та корекції професійного вигорання в педагогічній сфері.
- 2.4. Як себе захистити та як боротися з вигоранням, яке вже дало про себе знати?
- 2.5. В чому різниця між професійним вигоранням, «синдромом самозванця», професійним перфекціонізмом та професійною стагнацією? Що поєднує ці явища?

Практичні завдання

Знайдіть 4 класифікації порушень при ДЦП. Складіть схеми до них.

Рекомендована література

Основна:

1. Луценко І. В., Заєркова Н. В. Індивідуальна програма розвитку : методичні матеріали. Київ : Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком», 2015. 68 с. URL: http://pech-vo.at.ua/OP/Individualna_Programa_Rozvitku.pdf
2. Бондар К. Теорія та практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3544>
3. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 264 с. <http://novovolynsk-school2.edukit.volyn.ua/Files/downloadcenter/>

Додаткова:

1. Cerebral palsy help for parents and caregivers. URL: <https://www.cerebralpalsyguide.com/community/parents-caregivers/>

2. Бондарь В. І. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.

3. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». URL: <http://www.ussf.kiev.ua/>

Тема 8. Особливості розвитку навчання і виховання дітей з сенсорними порушеннями.

Мета заняття: розширити уявлення студентів про сенсорні порушення та їх вплив на розвиток дитини; ознайомити з особливостями дидактичних матеріалів для дітей з сенсорними порушеннями; дати базові уявлення про дактильну абетку та шрифт Брайля; вчити враховувати особливі освітні потреби дитини з певним сенсорним порушенням при підготовці та проведенні занять.

План

1. Вступ.
2. Ознайомлення з дидактичними матеріалами для дітей з сенсорними порушеннями.
3. Ознайомлення з абеткою за Брайлем та дактильною абеткою.
4. Підготовка та проведення елементів заняття для дітей з сенсорними порушеннями.

Основні поняття

Порушення зору, порушення слуху, ранньооглухлі, пізньооглухлі, наочність, дидактичний матеріал, настільна гра, шрифт Брайля, дактильна абетка, сенсорні еталони, сенсорика, компенсаторні можливості, тактильні відчуття, слухові відчуття, зорові відчуття, підвищена контрастність, дальтонізм, протанопія, дейтеранопія, тританопія.

Методичні рекомендації

1. Вступ.

Повторення і узагальнення вивченого на лекції: особливості розвитку, навчання і виховання дітей з порушеннями зору; з порушеннями слуху; з порушеннями тактильного сприймання.

2. Ознайомлення з дидактичними матеріалами для дітей з сенсорними порушеннями.

Найкраще за все проводити це заняття в навчальній лабораторії, але якщо такої можливості немає, то викладач приносить матеріали для ознайомлення (настільні ігри для незрячих, підручники написані шрифтом Брайля, аудіо підручники, буквар для навчання глухих дітей грамоті і т.д.).

3. Ознайомлення з абеткою за Брайлем та дактильною абеткою.

Цей вид роботи передбачає базове знайомство з принципом утворення літер та способом ведення записів шрифтом Брайля від руки. Спроби

дактилювати своє ім'я, короткі слова та зчитувати дактилювання коротких слів, які показують колеги і викладач.

Практичні завдання

Підготовка та проведення елементів заняття для дітей з сенсорними порушеннями.

Цей вид роботи передбачає, що студенти об'єднуються в бригади за власним бажанням та підготують елементи занять для дітей у відповідності до вихідних умов на картці варіанту:

- картка варіанту 1: група 5-го року життя; група інтенсивної педагогічної корекції; 6 дітей з важкими порушеннями зору;

- картка варіанту 2: група 4-го року життя. Інклюзивна. В групі 20 дітей є одна дитина з важкими порушеннями зору

- картка варіанту 3: група 5-го року життя. Інклюзивна. В групі 20 дітей є одна дитина з важкими порушеннями слуху

- картка варіанту 4: група 4-го року життя. Інклюзивна. Групі є дитина з дальтонізмом виду дейтеранопія.

 Альтернативне завдання (для студентів, що навчаються на індивідуальному графіку, або не були на занятті з поважних причин):

Підберіть «скарбничку» вправ, ігор та модифікацій завдань для дітей з сенсорними порушеннями: 10 для дітей з порушеннями зору; 10 для сліпих; 10 для дітей з порушеннями слуху; 10 для глухих.

Рекомендована література

Основна:

1. Особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Частина I : науково-методичний посібник. Вавіна Л. С., та ін. Київ : Педагогічна думка, 2012 . 138 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32305292.pdf>

2. Карпова Г. Основы сурдопедагогика : учебное пособие для студентов. Екатеринбург : Издатель Калинина Г.П., 2008. 354 с.

Додаткова:

1. Михальчи Е. В. Раскрытие концепции Выготского Л.С. о дефектах на примере развития лица с нарушением слуха. *Сборник докладов по результатам научно-практической конференции «Человек в мире неопределенности: методология культурно-исторического познания», приуроченной к 120-летию Л.С. Выготского*, 2016.

2. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». URL: <http://www.ussf.kiev.ua/>

Контрольні заходи до модуля 4

Ознайомтеся з документами, що регламентують життя осіб із психофізичними дефектами, і уточніть, якими правами користуються діти з відхиленнями в розвитку в цей час (усно).

Методичні рекомендації до виконання:

Користуйтеся лише актуальними нормативно-правовими актами.

МОДУЛЬ 5

Корекційна робота з дітьми, що мають порушення психічного розвитку

Тема 9. Особливості пізнавальної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку

Мета заняття: розширити уявлення про порушення темпів психічного розвитку, закріпити знання з загальної та дитячої психології щодо етапів розвитку когнітивної, емоційної та вольової сфер; отримати базові уявлення про етіологію ЗПР, її різновиди, та методи корекції для кожного виду; вчити враховувати затримку психічного розвитку при підготовці та проведенні занять.

План

1. Експеримент, що навчає в діагностичній практиці педагога.
2. Класифікація етіології ЗПР (за К. Лебединською) та відповідні способи корекції залежно від етіології.
3. Ігрові методи розвитку довільності дитини з ЗПР.
4. Ігрові методи розвитку когнітивної сфери дитини з ЗПР

Основні поняття

Затримка психічного розвитку, депривація, материнська депривація, сенсорна депривація, госпіталізм, конституційна затримка психічного розвитку, інфантилізм, соматогенна затримка психічного розвитку, соціально обумовлена затримка психічного розвитку, церебрально-органічна затримка психічного розвитку.

Практичні завдання

1. Підібрати завдання для експерименту, що навчає, за для того, щоб розрізнити розумову відсталість від затримки психічного розвитку.

Це завдання передбачає, що студенти знайдуть авторські діагностичні навчальні експерименти, що використовуються для діагностики та проінформують один одного про способи реалізації цих методів у форматі «Коло знань».

2. Скласти таблицю етіології ЗПР (за К. Лебединською) та відповідних способів корекції залежно від етіології.

Це завдання передбачає роботу в зошиті з наступним обговоренням.

3. Підібрати ігрові методи розвитку довільності дитини зі затримкою психічного розвитку.

Це завдання передбачає підбір не менше трьох ігор або ігрових вправ із виказанням вікової групи дітей на яку вони розраховані, переліком необхідного обкладання за необхідності, та методичних вказівок щодо проведення. По можливості гру не просто презентують, а проводять.

4. Підібрати ігри на розвиток когнітивних процесів для дитини з ЗПР.

Це завдання передбачає підбір не менше трьох ігор або ігрових вправ із виказанням вікової групи дітей на яку вони розраховані, переліком необхідного

обкладання за необхідності, та методичних вказівок щодо проведення. По можливості гру не просто презентують, а проводять.

Рекомендована література

Основна:

1. Войтко В. Особистісний підхід науковців до характеристики затримки психічного розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2016. Вип. 32(2). С. 289-294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_32%282%29__522016

2. Семенцова О. М. Теоретичні уявлення про затримку психічного розвитку та визначення напрямків корекційної допомоги дітям в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 2019. № 37. С.111-120.*

Додаткова:

1. Забрамная С. Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного развития детей : учебник. 2-е изд., перераб. Москва : Просвещение, 1995. 112 с.

2. Сулаєва Н. Мистецькі ігри в корекційній роботі з дітьми з обмеженими психічними й фізичними можливостями. Вид 2-ге, доп. і переробл. Кременчук : Християнська Зоря, 2010. 164 с.

3. Супрун М. О. Теорія і практика корекційного навчання дітей з обмеженими розумовими можливостями в Україні (друга половина XIX – перша половина XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с пед. наук : 13.00.03. Київ, 2008. 32 с.

Тема 10. Діти з дисгармонійним складом особистості, особливості їх поведінки

Мета заняття: розширити уявлення про викривлення емоційного і вольового розвитку, закріпити знання з загальної та дитячої психології щодо особливостей розвитку емоційної та вольової сфер в нормі; отримати базові уявлення про етіологію та види порушень, що відносять до дисгармонійного складу особистості; ознайомитись з методами діагностики та корекції при таких порушеннях.

План

1. Порушення емоційно-вольової сфери при збереженому інтелекті;
2. Особливості розвитку дітей і підлітків із дисгармонійним складом особистості
3. Шляхи психолого-педагогічної допомоги дітям з дисгармонійним складом особистості.

Основні поняття

Дисгармонійний склад особистості; психопатії (психопатичний синдром); неврози; агресивність; тривожність; копролалія; аутизм; гіперкінетичні розлади; емоційні розлади; розлади поведінки; розлади

соціального функціонування;; акцентуація; конституційні психопатії; органічні психопатії; посттравматичний стресовий розлад.

Методичні рекомендації

1. **Порушення емоційно-вольової сфери при збереженому інтелекті.**

Перше питання передбачає, що студенти розглянуть психолого-педагогічну характеристика дисгармонії психічного розвитку в дитячому віці, ознайомляться з рубрикою (F90-F98) «Поведінкові та емоційні розлади, що починаються звичайно у дитячому віці» в чинному міжнародному класифікаторі хвороб та розглянуть базові класифікації психопатій; з'ясують три основні ознаки психопатії та симптоматику окремих діагнозів; визначать чинники що спричиняють появу психопатій та інших розладів емоційно-вольової сфери.

1.1. На підставі вивчення літератури пояснити відмінність психопатій від акцентуацій характеру.

1.2. Назвати фактори, які можуть викликати неврози в дітей;

1.3. Означити способи емоційного прийняття існування людей з порушеннями емоційно-вольової сфери для професіонала, що працює в спеціальній освіті.

2. **Особливості розвитку дітей і підлітків із дисгармонійним складом особистості**

Друге питання передбачає дотичне знайомство з особливостями розвитку дітей з психопатичним синдромом по шизоїдному типу; з психопатичним розвитком за епілептоїдним типом; з циклоїдним типом психопатичного розвитку; з психопатичним розвитком за психостенічним типом; з істеричним психопатичним типом; з психопатичним розладом за нестійким типом.

3. **Шляхи психолого-педагогічної допомоги дітям з дисгармонійним складом особистості**

Третє питання передбачає аналіз методів корекції різних психопатій, психопатоподібних станів, та інших розладів, включаючи аутизм; поверхнєве знайомство з розладами аутичного спектру, їх типами та доказовими практиками корекційної роботи з цим діагнозом.

Практичні завдання

Гра на засвоєння понятійного апарату «М'ячик-мікрофон»

Підготовка до гри: скласти короткий словник термінів, що використовуються при вивченні даної теми;

Хід гри: студент у якого м'ячик дає визначення поняття за власним вибором;

Після чого обирає, кому передати м'ячик, той хто отримав м'ячик повторює назване визначення своїми словами. Якщо йому це вдалося він стає ведучим та обирає своє визначення, дає його. Та передає хід наступному гравцю.

Примітка: Цю гру можна проводити і на онлайн-заняттях, в такому випадку «м'ячик» уявний.

Рекомендована література

Основна:

1. Колишкін О. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
2. Коргун Л. М. Основи корекційної педагогіки. URL: <https://www.twirpx.com/file/1286208/> ст. 19-24
3. Мартинюк І. А. Патопсихологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 208 с.

Додаткова:

1. Степаненко Л.В. Проблема гармонійного та дисгармонійного розвитку особистості в психолого-педагогічній літературі. *Вісник Харківського державного педагогічного ун-ту ім. Г.С. Сковороди. Психологія*. Харків : ХДПУ, 2002. Вип. 8. С. 175
2. Сулаєва Н. Мистецькі ігри в корекційній роботі з дітьми з обмеженими психічними й фізичними можливостями. Вид 2-ге, доп. і переробл. Кременчук : Християнська Зоря, 2010. 164 с.
3. Янушко Е.А. Игры с аутичным ребенком. Установление контакта, способы взаимодействия, развитие речи, психотерапия. URL: <https://booksonline.com.ua/view.php?book=38611&page=29>

Контрольні заходи до модуля 5

Понятійний диктант.

Рекомендації до підготовки: повторити всі теоретичні поняття змістового модуля №5.

Рекомендації до виконання: поясніть термін своїми словами. Розпочинайте з того, що знаходите частиною якого більш широкого поняття він є, потім вкажіть якою суттєвою ознакою він відрізняється від інших.

МОДУЛЬ 6

Особливості корекційної роботи в спеціальних закладах

Тема 11. Створення спеціальних умов для здійснення розвитку розумово відсталого дитини до рівня її функціональної норми

Мета заняття: отримати базові знання про інклюзивну та спеціальну школу, повторити та уточнити поняття «функціональна норма», розширювати уявлення про інвалідність та особливі освітні потреби; продовжувати вчитись ставити проблемні запитання; розвивати критичне мислення, комунікабельність, ораторське мистецтво, поглибити толерантне ставлення до осіб з інвалідністю та їх батьків.

План

1. Інформаційний блок (доповіді студентів).
2. Час на роздуми: сформулювати власні висловлювання та поставити проблемні питання на основі почутого (5 хвилин).
3. Озвучення проблемних питань та їх обговорення.

Основні поняття

Індивідуальні особливості поведінки, депривація, толерантність, інклюзивний освітній заклад, спеціальний освітній заклад, порушення інтелектуального розвитку, затримка психічного розвитку, умовна норма, функціональна норма, агресія, агресивність, агресивна поведінка.

Методичні рекомендації

В ході дискусії не переходьте на особистості, підкріплюйте свою позицію аргументами та фактами, не бійтесь того, що ваша позиція може змінитися, не обов'язково наполягати на своєму до кінця, якщо доводи опонента вас переконують.

Власне дискусія складається з таких основних етапів:

1. Після оголошення проблеми дискусії, викладач об'єднує учасників у малі групи (4—6 чол.).
2. У кожній групі обирається керівник (лідер).
3. Визначається період часу для обговорення проблеми у малих групах. Викладач під час обговорення допомагає групам, якщо у цьому є потреба.
4. Виступи одного-двох учасників від кожної групи з викладенням точки зору щодо проблеми обговорення.
5. За допомогою викладача визначаються спільні точки зору стосовно головних напрямків дискусії, які записуються на дошці.
6. Викладач підсумовує виступи учасників, визначає загальні для усіх груп шляхи вирішення проблеми, та пропонує студентам оцінити можливі позитивні та негативні наслідки втілення у життя запропонованих рішень

Практичні завдання

Дискусія щодо обґрунтування необхідності створення спеціальних умов для здійснення розвитку розумово відсталої дитини до рівня її функціональної норми.

Альтернативне завдання (для студентів, що навчаються на індивідуальному графіку, або не були на занятті з поважних причин):

Скласти есе на тему "Обґрунтування необхідності створення спеціальних умов для здійснення розвитку розумово відсталої дитини до рівня її функціональної норми".

Важливо! Не забувайте про академічну доброчесність пишіть есе самостійно, давайте посилання, якщо використовуєте цитати, а у випадку перефразування чужої думки, вказуйте кому вона належить.

Рекомендована література

Основна:

1. Колишкін О. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
2. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
3. Коргун Л. М. Основи корекційної педагогіки. URL: <https://www.twirpx.com/file/1286208/> ст. 19-24
4. Луценко І. В., Заєркова Н. В. Індивідуальна програма розвитку : методичні матеріали. Київ : Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком», 2015. 68 с. URL: http://pech-vo.at.ua/OP/Individualna_Programa_Rozvitku.pdf

Додаткова:

1. Treatment and Intervention Services for Autism Spectrum Disorder. URL: <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/treatment.html>
2. Кисла О. Корекційна педагогіка : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2016. 320 с.
3. Супрун М. О. Теорія і практика корекційного навчання дітей з обмеженими розумовими можливостями в Україні (друга половина XIX – перша половина XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с пед. наук : 13.00.03. Київ, 2008, 32 с.

Тема 12. Особливості вивчення, навчання й виховання дітей зі складним порушенням розвитку (СПР)

Мета заняття: познайомитись зі специфікою розвитку осіб зі складними порушеннями розвитку; розкрити особливості та закономірності розвитку, а також потенційні можливості цієї категорії дітей; поглибити розуміння значення компенсаторних можливостей для розвитку осіб з сенсорними порушеннями; проявляти педагогічну творчість; розвивати інтерес до проблем педагогічної корекції.

План

1. Особливості психолого-педагогічного вивчення дітей зі складним дефектом.
2. Види допомоги дітям, що сполучають порушення зору і слуху.
3. Типи спеціальних установ для навчання дітей зі складним дефектом.

Основні поняття

Складне порушення розвитку (складний дефект, складні аномалії розвитку, комбіновані порушення, складна структура порушення, складні вади розвитку), множинний дефект, сліпоглухота, тифлосурдопедагогіка, залишковий зір; залишковий слух; дактильне мовлення; письмове мовлення; усне/словесне мовлення, Усне – письмове мовлення; міміко-жестове мовлення, дактилювання, дактилографія, дактилологія, шрифт Брайля.

Методичні рекомендації

1. Особливості психолого-педагогічного вивчення дітей зі складним дефектом.

Розглядаючи перше питання студенти встановлять види допомоги дітям, що сполучають сенсорні й інтелектуальні дефекти; дізнаються про особливості розвитку навчання і виховання розумово відсталих глухих й туговухих дітей та розумово відсталих сліпих й слабозорих дітей. Визначать які є особливості діагностики та моніторингу розвитку дітей з СПР; познайомляться з основними видами допомоги дітям з СПР, що мають порушення комбіновані з вадами інтелекту.

? *Питання для самоконтролю:*

- 1.1. Дайте визначення СПР.
- 1.2. Охарактеризуйте проблеми діагностики СПР.
- 1.3. Опишіть основні види допомоги дітям, що сполучають сенсорні й інтелектуальні дефекти.

2. Види допомоги дітям, що сполучають порушення зору і слуху.

Друге питання передбачає, що студенти визначать поняття «сліпоглухота». Розглянуть основні причини сліпоглухоти. Встановлять значення часу втрати слуху або зору для компенсації дефекту. Розглянуть структуру дефекту й характеристику розвитку сліпоглухих та прикладах успішного навчання сліпоглухих на Заході й у рамках вітчизняної тифлосурдопедагогічної традиції. Означать сучасний стан теорії й практики навчання сліпоглухих. Обґрунтують необхідність оволодіння самообслуговуванням та освоєння словесного мовлення у дактильній, письмовій і усній формі для осіб із втратою зору й слуху. Визначать актуальність трудового навчання таких осіб. Знайдуть методики розвитку залишкового зору й залишкового слуху в сліпоглухих та доведуть необхідність диференційованого підходу у навчанні сліпоглухих.

? *Питання для самоконтролю:*

- 2.1. Яке порушення розвитку називають сліпоглухотою?
- 2.2. Із чого починається навчання сліпоглухих?
- 2.3. Назвіть приклади успішного навчання сліпоглухих на Заході й у нашій країні.
- 2.4. Чому сліпоглухі діти становлять величезний інтерес для загальної психології?

3. Типи спеціальних установ для навчання дітей зі складним дефектом.

Третє питання передбачає, що студенти розглянуть переваги та недоліки надомної освіти дітей з СПР. Визначать особливості навчання дітей з СПР в дошкільних групах компенсую чого типу та спеціалізованих школах. Опрацюють нормативно-правові документи щодо надання освітніх послуг дітям зі складним порушенням розвитку.

? *Питання для самоконтролю:*

- 3.1. Порівняйте між собою форми надання освіти дітям з СПР: надомну, в

спеціальному закладі і змішану. Оцініть переваги та недоліки кожної форми.

3.2. Назвіть заклади у вашому місті/області які можуть надавати освітні послуги дітям з СПР.

3.3. Хто приймає остаточне рішення про форму освіти дитини з СПР?

Практичні завдання

Розробити план навчання сліпоглухої дитини усному мовленню.

Методичні рекомендації:

Вібраційні відчуття можуть стати основою для сприйняття і формування усної мови у сліпоглухої дитини. Іван Соколянський як тифлосурдопедагог спочатку формував у сліпоглухих дітей не поняття і не словесне мовлення, а мовлення жестове. На основі сигнальних жестів можна формувати вже понятійну систему спілкування – слова. Засвоєння словесного мовлення надає можливість розпочати навчання шкільних предметів. Надзвичайно велике значення у навчанні має писемне мовлення у брайлівській формі, яке надає можливість отримувати знання самостійно з книг.

Контрольні заходи до модуля 6

Проміжне тестування. Тест в системі MOODLE. Кожне запитання містить **одну** правильну відповідь.

1. Корекційна педагогіка – це:

розділ педагогічної науки, що вивчає сутність та закономірності освіти, навчання і виховання дітей з психічними і (або) фізичними порушеннями, шляхи корекції порушень їхнього психофізичного розвитку

наука про виховання, освіту та навчання людей;

галузь спеціальних психолого-педагогічних знань про сутність освіти та виховання дітей, які мають незначні психофізичні недоліки в розвитку та в поведінці;

теорія й практика спеціальної освіти осіб з легкими відхиленнями у фізичному й психічному розвитку;

наука, що досліджує фізіологічні особливості розвитку аномальних дітей

ряд внутрішньо пов'язаних, послідовних і прогресивних змін, що відбуваються з організмом людини від народження і до кінця життя і характеризують рух людини від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності

пристосування людини до оточуючого світу

природні задатки людини, які виявляються у процесі життя і сприяють соціалізації людини

2. Олігофренопедагогіка – галузь дефектології, предметом дослідження якої є:

діти з вадами слуху;

діти з порушеннями розвитку мови;

діти з вадами зору;

діти з вадами інтелекту;

3. Зміст корекційно-компенсуючого принципу можна виразити твердженням:

- раннє виявлення та рання діагностика відхилень у розвитку
- навчатися можуть всі діти
- корекція – засіб забезпечення людині з обмеженими можливостями

максимально можливої для неї самостійності та незалежності

4. До ендogenous факторів, що призводять до порушень психофізичного розвитку відносять:

- екзостенційне зрушення
- інфекційні хвороби
- сенситивний період
- спадкові захворювання
- життєва криза
- генетичні відхилення

5. Вторинні дефекти за Л. С. Виготським:

відображають порушення психічного розвитку в умовах первинного дефекту;

- пов'язані з пошкодженнями ЦНС;
- є наслідком пошкодження мислення та мовлення;
- завжди виникають через відсутність допомоги при первинному

дефекті

- критерій вікової періодизації

6. Яке із завдань НЕ входить в систему завдань спеціальної педагогіки:

вивчення педагогічних закономірностей розвитку особистості в умовах обмежених можливостей життєдіяльності

розробка наукових основ змісту освіти, організаційних умов спеціальної освіти

матеріальна допомога особам з обмеженими можливостями

розробка і реалізація програм профорієнтації, професійної підготовки, соціально-трудової адаптації осіб з обмеженою працездатністю

7. Спочатку у дітей розвивається:

- пасивний словник
- активний словник

8. Який компонент не входить до структури аномального розвитку за Л. С. Виготським:

первинний дефект (ядро) або учіння

вторинні порушення

третинні порушення

супутні порушення

9. Залежно від причин виникнення аномалій і порушень розвитку відхилення поділяють на:

первинні та вторинні

вроджені та набуті

прості і складні

комплексні та поодинокі

10. Форма організації навчання, за якої вчитель керує навчанням одночасно групи учнів постійного складу за чітким планом і розкладом – це:

урок

факультатив

гурток

екскурсія

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

Мета індивідуального навчально-дослідного завдання: узагальнення та закріплення у студентів знань, отриманих в процесі освоєння курсу. Забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії студента через поглиблене вивчення конкретної нозології, яка найбільше зацікавила його в процесі вивчення дисципліни; розвиток педагогічної творчості студента виховання цілеспрямованості дисциплінованості та охайності.

Зміст завдання:

I. Оберіть фізичну або психічну аномалію, що призводить до обмежених можливостей здоров'я та особливих потреб (конкретний діагноз, конкретний ступень тяжкості, додатково вкажіть інші особливості, стосовно уявного клієнта – вік, стать, соціальна ситуація розвитку, ставлення сім'ї до діагнозу та педагогічний стиль виховання)

II. З'ясуйте, чи може дитина з обраним діагнозом відвідувати масовий дитячий садок/загальноосвітній навчальний заклад.

III. Знайдіть в літературі відповідь на питання, які умови треба виконувати керівництву ДНЗ/школи для того, щоб дитина обраним діагнозом почувала себе в безпеці та захищеною в масовому дитячому садку/загальноосвітній школі?

IV. Підготуйте поради батькам дитини з обраним діагнозом, яка відвідує масовий дитячий садок/загальноосвітню школу.

V. Знайдіть відповідь на питання, чи здатні діти з обраним діагнозом засвоювати програму загальноосвітній школи?

VI. Оцініть можливості розвитку, навчання й соціалізації дітей з обраним діагнозом.

Вимоги до оформлення: обсяг до 6-ти сторінок. Всі поля 2 см, кегель 14, шрифт Times New Roman. Титульна сторінка має містити наступну інформацію:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання
з дисципліни «Основи корекційної педагогіки»
на тему «Навчання та виховання дитини з _____»
(діагноз)

виконав/виконала студент/студентка
групи _____
спеціальність _____
ПІБ _____
Викладач: _____

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Корекційна педагогіка як наука, її мета та завдання. Охарактеризувати місце корекційної педагогіки в системі наук.
2. Основні принципи та методи корекційної педагогіки.
3. Історія розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
4. Охарактеризувати відношення суспільства й держави до осіб із психофізичними дефектами на різних етапах його розвитку.
5. Види, причини та класифікація порушень у розвитку людини.
6. Назвати загальні для всіх категорій аномальних дітей закономірності психічного розвитку за Л.С.Виготським.
7. Опишіть структуру та закономірності порушеного розвитку.
8. Дати визначення поняттям «адаптація», «реабілітація», «компенсація», «корекція» стосовно осіб з порушенням розвитку.
9. Охарактеризуйте принципи психолого-педагогічної діагностики аномального розвитку.
10. Означте функції вчителя/вихователя у мультидисциплінарній команді супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
11. Поясніть основні відмінності одноосібного та спільного викладання.
12. Назвіть якими способами реалізують індивідуальну освітню траєкторію дитини з ООП в загальноосвітній школі.
13. Охарактеризуйте рухові порушення та дайте оцінку їх значенню в структурі порушеного розвитку.
14. Назвіть основні корекційні впливи, що здійснюють на дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
15. Дайте загальну характеристику та назвіть особливості психічного розвитку дітей з порушенням зору.
16. Назвіть основні корекційні впливи, що здійснюють на дітей з порушенням зору.
17. Охарактеризуйте компенсаторну роль збережених аналізаторів у сліпих дітей.
18. Дайте загальну характеристику та назвіть особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху.
19. Назвіть основні корекційні впливи, що здійснюють на дітей з порушенням слуху.
20. Охарактеризуйте компенсаторну роль збережених аналізаторів у глухих дітей.
21. Дайте характеристику ступенів інтелектуального порушення та оцініть освітній потенціал кожного з них.
22. Назвіть критерії диференціальної діагностики ЗПР і розумової відсталості.

23. Охарактеризуйте затримку психічного розвитку конституціонального походження.
24. Охарактеризуйте ЗПР соматогенного походження.
25. Охарактеризуйте ЗПР психогенного походження.
26. Охарактеризуйте ЗПР церебрально-органічного походження.
27. Визначте основні діагнози, що відносяться до групи діти з порушенням спілкування та поведінки.
28. Дайте психолого-педагогічну характеристику дітей з РДА.
29. Означте базові доказово обґрунтовані методики корекційної освіти дітей з розладами аутичного спектру.
30. Охарактеризувати можливості розвитку, навчання й соціалізації дітей з розладами аутичного спектру.
31. Опишіть систему державної допомоги й перелічіть установи для осіб з порушеннями розвитку в Україні.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Розвиток – це:

- ряд внутрішньо пов'язаних, послідовних і прогресивних змін, що відбуваються з організмом людини від народження і до кінця життя і характеризують рух людини від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності
- пристосування людини до оточуючого світу
- природні задатки людини, які виявляються у процесі життя і сприяють соціалізації людини

2. Встановіть відповідність

- I. Корекційна педагогіка
- II. Урок
- III. Методологія

- a) галузь педагогіки, яка досліджує проблеми освіти, навчання і виховання осіб (переважно дитячого віку) з вадами психофізичного розвитку
- b) вчення про систему методів наукового пізнання, вчення про застосування принципів, категорій, законів діалектики і науки до процесу пізнання і практики на користь здобуття нових знань
- c) компонент класно-урочної системи організації навчання, закінчений у смисловому, часовому й організаційному відношенні відрізок навчального процесу

3. Характерною особливістю дітей зі зниженим слухом є:

- обмеженість запасу слів, неточне розуміння їх значення, заміна одного слова іншим, нечітке уявлення про звуковий склад слова
- вроджений недорозвиток мовлення
- небажання спілкуватися

4. До складних порушень відносяться

- ДЦП; аутизм.
- глухота і ДЦП, сліпота і системне порушення мовлення.
- порушення зору; порушення поведінки

5. Доповніть речення.

До складних порушень розвитку відносять наявність двох або більше виражених _____ порушень у однієї дитини.

6. Екзогенне походження порушення – це

- Порушення на генетичному рівні.
- Придбання порушення в результаті травми або перенесеної хвороби

7. Чи правдиве твердження?

Дошкільник з більш пізньою втратою слуху і зору має переваги в розвитку перед дитиною з природженою сліпо-глухотою.

8. Встановіть відповідність між порушеннями та групами до яких вони відносяться

I. сліпоглухі діти, розумово відсталі глухі, туговухі із затримкою психічного розвитку (первинною)

II. розумово відсталі слабозорі глухі діти

III. розумово відсталі діти з невеликим зниженням слуху

а) діти з так званими множинними порушеннями, коли є три або більше порушень, які виражені різною мірою та призводять до значних відхилень у розвитку дитини

б) діти, що мають одне істотне психофізичне порушення (головне) й супутнє йому інше порушення, яке виражене в слабкому ступені, але помітно обтяжує хід розвитку

с) діти з двома вираженими психофізичними порушеннями, кожне з яких може викликати аномалію розвитку

9. Причинами виникнення складних порушень є:

- вірусні захворювання матері під час вагітності
- захворювання батьків різними хворобами
- травма у дитини при пологах

10. Із чого починається навчання сліпоглухих?

- із навчання читанню Брайлем
- з орієнтування у просторі
- із оволодіння практичних дій з предметами

11. Оберіть синоніми до терміну «складне порушення», які використовуються в літературі:

- комбіновані порушення
- інвалідність
- складні аномалії розвитку
- затримка психічного розвитку

12. Мета педагогічної допомоги дітям з складними порушеннями розвитку

- створити умови для появи у дитини досвіду конструктивного

подолання або розв'язання проблем і адаптувати її до соціального середовища через процес виховання і навчання.

всебічний розвиток цивілізованої реалізації кожної людини в житті і розвиток суспільства на основі наукового пізнання педагогічної дійсності, розробки та реалізації ефективних заходів щодо її вдосконалення.

створення умов для успішної адаптації дитини в макросвіті, для корекції і розвитку особистості.

13. Встановіть відповідність між причинами складних порушень із прикладів з етіологічною класифікацією

I. Дитина придбала порушення слуху в результаті перенесеної скарлатини, а порушення рухів настало від травми хребта

II. Порушення слуху дитина наслідує по лінії батька, а порушення зору по лінії матері

III. Дитина наслідує виражену короткозорість по лінії матері, а порушення рухової сфери придбала в результаті родової травми

а) Один дефект має генетичне, а другий екзогенне походження

б) Обидва дефекти обумовлені різними генетичними чинниками, що діють незалежно один від одного

в) Кожен дефект обумовлений різними екзогенними чинниками, що діють незалежно

14. Де навчається більшість дітей із складними порушеннями розвитку?

Інклюзивні класи в звичайних школах та реабілітаційні центри

Спеціальні класи спеціальних шкіл і навчально-реабілітаційні центри;

В загальноосвітніх школах зі всіма дітьми

В спеціалізованих інтернатах

15. Чи правдиве твердження?

Характерним наслідком складних порушень є збільшення доступних каналів компенсації дефекту, розширення можливого діапазону засобів компенсації порівняно з неускладненими дефектами

16. Для сліпоглухої дитини важливу роль в її сприйнятті грають...

дотик, кінестетичне сприйняття, нюх

дотик, світосприйняття, смак

слух, нюх, смак

дотик, бінокулярний зір, кольорове сприйняття

17. Виберіть умову(-и), які забезпечують засвоєння сліпоглухою дитиною суспільно вироблених знань та формування в неї специфічної людської поведінки (за А.І. Мещеряковим):

Практичні дії з предметами, без чого неможливо сформувати повний образ предмету

Використання способів дії з речами, що входять у безпосереднє оточення людини

Спрямованість дій на задоволення потреб дитини

18. Ознаками ДЦП є:

- Порушення координації рухів, аномальний тонус м'язів, труднощі в утриманні рівноваги
- Дистрофія, дегенерація м'язів
- Аномалії кісткової оболонки
- втрата здатності адекватно сприймати дійсність, прагнення відокремитися від навколишнього світу
- девіантна поведінка

19. Першою в світі сліпоглухонімою людиною, яка одержала освіту була:

- Ольга Скороходова
- Хелен Келлер
- Лора Бріджмен
- Іван Соколянський

20. Сліпоглухоніма людина, що стала дефектологом

- Ольга Скороходова
- Хелен Келлер
- Лора Бріджмен
- Іван Соколянський

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Агресивність – 1) ситуативний стан, що характеризується афективними спалахами гніву та імпульсивними проявами поведінки, спрямованими на об'єкт фрустрації, що став причиною конфлікту. Агресивність як стан має такі складники: а) когнітивний, що забезпечує орієнтування суб'єкта в ситуації; б) емоційний, що виявляється в емоційних станах суб'єкта (гнів, ворожість тощо); в) вольовий, що забезпечує агресивно налаштованому суб'єкту досягнення його мети. 2) Риса особистості, що спричиняє відносно стабільну схильність до агресії. Агресивність як риса особистості може зумовлюватися несприятливим соціальним досвідом, вродженими диспозиціями, психопатологією тощо.

Агресія – це фізична або словесна поведінка людини. Агресія, агресивна поведінка – це інстинктивна індивідуальна фізична або словесна поведінка, спрямована на пошкодження або зруйнування. Така поведінка може породжуватись з емоцій страху, люті, а також при дисгармонійному складі особистості, коли агресивність є наслідком високої агресивності як риси особистості. У випадку, якщо агресія виявляється в найбільш екстремальній і соціально неприпустимій формі, вона переростає у насильство.

Адаптація – процес пристосування об'єкта (адаптаціогенез); стан пристосованості об'єкта (результат адаптаціогенезу); дія, спрямована на об'єкт з метою його пристосування до визначених вимог, пристосування об'єкта до використання в конкретних умовах.

Адаптація навчальних матеріалів – це стратегія, що допомагає дитині з ООП засвоювати ті самі обсяги знань, що і її однокласники в інклюзивному класі. Навчальні матеріали пристосовуються у відповідності до потреби дитини та з урахуванням її компенсаторних можливостей. Адаптація не змінює змісту навчального матеріалу/дидактичного завдання.

Акцентуації характеру – це надзвичайне підсилення окремих рис характеру, при якому спостерігаються відхилення в психології і поведінці людини, що не виходять за межі нормативної поведінки, але межують з патологією.

Акцентуація характеру – надмірний рівень прояву окремих рис характеру та їх комбінацій, що становить крайні варіанти психічної норми, які межують із психопатіями.

Анімалотерапія – складова природотерапії. Це – використання позитивного терапевтичного впливу тварин на самопочуття людини у процесі спостереження, догляду, нагляду, взаємодії з тваринами. Відомі самостійні напрямки цього виду терапії: дельфінотерапія, іпотерапія, петтерапія тощо. Активно застосовується в реабілітації дітей з ДЦП та аутизмом.

Антидискримінаційна політика – система правових норм різної юридичної сили (конституційних, міжнародних, законодавчих, підзаконних

актів), що спрямовані на усунення та недопущення будь-яких форм дискримінації як у публічній, так і приватній сферах життя.

Арт-терапія – використання мистецтва як терапевтичного фактору. Один з видів корекційної діяльності через залучення до мистецтва. З цією метою дитина включається у процес обговорення творів мистецтва або до артистичної, творчої діяльності, що стимулює її самовираження. При поєднанні ідей А. з трудотерапією дитину залучають до процесу виготовлення виробів з конкретних матеріалів, або створенню власних малюнків тощо.

Аутизм – патологічний стан психіки, що характеризується "відщепленням" від дійсності, фіксація на внутрішніх переживаннях, замкнутістю, відсутністю емоційних контактів з оточуючими.

Аутизм дитячий – розлади аутистичного спектру (РАС) – це стан, який виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується вродженим та всебічним дефіцитом соціальної взаємодії та спілкування. Його неможливо вилікувати, проте осіб з деякими формами аутизму при відповідних корекційних впливах можна адаптувати до суспільства та соціалізувати.

Балансир-дошки Balance Board – метод корекції сенсорної сфери дітей із порушеннями психофізичного розвитку, що мають в основі вправи з балансування як спосіб розвитку координації рухів, стимуляції мозкового кровообігу, при певних видах порушень може використовуватись в якості діагностичного інструментарію рухової сфери.

Відхилення поведінки – це система вчинків, або окремі вчинки, які не відповідають моральним або правовим нормам і вимогам суспільства.

Вікова періодизація – періодизація розвитку людини від моменту зачаття (або від моменту народження) і до моменту смерті, і відповідна система визначення вікових меж етапів в житті людини, прийнята в суспільстві.

Вторинні відхилення (вторинний дефект) – відхилення, що виникають у процесі онтогенетичного розвитку дитини як наслідок дії первинного дефекту.

Гетерохронність розвитку психічного – це загальна закономірність типового розвитку, що проявляється в тому, що розвиток окремих психічних функцій має нерівномірний, хвильовий характер. Він проявляється у тому, що для кожної психічної властивості є специфічний період, коли вона розвивається найбільш інтенсивно.

Гіперактивність, гіперкінетичний розлад (синдром дефіциту уваги з гіперактивністю) – стан, при якому активність і збудливість людини перевищує норму, межа психічна патологія. У випадку, якщо подібна поведінка має високу інтенсивність і тому стає проблемою для інших, то такий ступінь гіперактивності трактується як психічний розлад. Це відхилення проявляється з дитячого віку сукупністю симптомів у вигляді гіперактивності, імпульсивності, здатності утримувати увагу лише на короткий період часу через неможливість зосередитися на тлі нормального, а інколи і високого інтелекту.

Госпіталізм – це сукупність психічних та соматичних порушень розвитку, що виникають унаслідок депривації, яка є реакцією на тривале або ж систематичне перебування в лікувальних закладах.

Групи та класи інтенсивної педагогічної корекції – форма здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу, проте відокремлено від нормо типових дітей. Навчання в групі, класі відбувається за програмою спеціального закладу для дітей відповідного віку та категорії; кількість дітей зменшена. Дана форма здобуття освіти дозволяє використовувати мейнстрімінг задля інтеграції дітей з важкими порушеннями.

Гуманістична спрямованість – це педагогічний принци, що передбачає послідовне ставлення педагога до вихованця як до відповідального і самостійного суб'єкту власного розвитку, стратегію його взаємодії з особистістю і колективом у виховному процесі на основі суб'єкт-суб'єктних відносин.

Дактилографія – це форма спілкування, що реалізується через письмо пальцем на будь-якій зручній для письма площині. В корекційній педагогіці використовується як допоміжний засіб зносин з глухим або сліпоглухим співрозмовником без використання спеціальних засобів – дактилології, жестів тощо.

Дактилологія – система одноручних пальцевих знаків (дактилем), кожен з яких відповідає літері української абетки,

Дактилювання – процес дактильного мовлення. Дактилювання відбувається відповідно норм правопису і стосується особливостей показу: великої літери, абрєвіатури, дефісу у словах, перенесенні слів, подовження (подвоєння) та знаків дактильна абетка.

Дактильне мовлення – комунікація за допомогою пальцевої абетки. своєрідна форма мови (спілкування), що відтворює за допомогою пальців рук орфографічну форму слова, оскільки використовує дактильну абетку. Тим самим дактилологія поєднує в собі ознаки як усного мовлення, оскільки використовується для оперативного спілкування, так і письмовій, оскільки має форму послідовності знаків відповідно до норм орфографії. Дактильне мовлення не є жестовою мовою, але це одна з форм української мови.

Дальтонізм (колірна сліпота) – спадкова, рідше набута особливість зору людини, що виражається в нездатності розрізнити один або декілька кольорів.

Дейтеранопія – характерна для 1 % людей, форма часткової кольорової сліпоти, зазвичай вродженої, характеризується пониженою чутливістю до деяких кольорів, в основному зелених відтінків.

Депривація – це психічний стан, коли суб'єкт не має змоги задовольняти деякі свої основні (життєві) психічні потреби достатньою мірою впродовж тривалого часу. Тобто йдеться про втрату чогось такого, що необхідно індивіду для задоволення певних важливих потреб.

Дидактичний матеріал – особливий тип наочного навчального посібника, переважно карти, таблиці, набори карток з текстом, цифрами або

малюнками, які роздаються учням для самостійної роботи в класі і вдома або демонструються педагогом перед усім класом.

Дисгармонійний психічний розвиток (дисгармонійний склад особистості) – тип дизонтогенезу, що виникає через диспропорційність розвитку психіки переважно в емоційно-вольовій сфері при первинно збереженому інтелекті.

Дискримінація – рішення, дії або бездіяльність, спрямовані на обмеження або привілеї стосовно особи та/або групи осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, якщо вони унеможливають визнання і реалізацію на рівних підставах прав і свобод людини та громадянина.

Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію педагога та учня за відсутності можливості реалізовувати процес навчання в одному приміщенні.

Дитячий церебральний параліч (ДЦП) – узагальнений термін для групи стійких рухових синдромів, що не мають тенденції до прогресу (гіперкінези, атаксія, парези, паралічі), часто поєднаних з психічними і мовленнєвими порушеннями, рідше – епілептичними нападами, патологією слуху, зору, органів і систем чи без них, які є наслідком органічного ураження центральної нервової системи в пренатальному, інтранатальному та ранньому неонатальному періоді.

Діагностика педагогічна – це підрозділ педагогіки, що вивчає принципи і методи розпізнавання та встановлення ознак, що характеризують нормальний (або з відхилом від норм) перебіг педагогічного процесу та розглядає процедури встановлення діагнозу.

Діти з особливостями психофізичного розвитку – стосується дітей до 18 років, які потребують додаткової навчальної, медичної і соціальної підтримки з метою покращання здоров'я, розвитку, навчання, якості життя, участі в громаді, тобто включення.

Довільна поведінка – важливе особистісне новоутворення дошкільного віку. На фоні імпульсивної поведінки дитини початку дошкільного віку її дії з часом стають все більш керованими, безпосередні емоційні спонуки підкоряються соціально прийнятній меті.

Емоційні розлади (емоційні порушення) – психічні розлади, які характеризуються неадекватністю емоційного реагування на зовнішні події і (або) патологією настрою. Найбільш поширені види порушення емоційного реагування – підвищена збудливість та емоційна лабільність.

Емпатія – розуміння відносин, почуттів, психічних станів іншої особи в формі співпереживання.

Етичні міркування – міркування, що базуються на засадах прикладної та нормативної етики, спираються на застосування моральних ідей і принципів задля вирішення конкретної ситуації морального вибору.

Євгеніка – зароджувалась як науковий напрям генетики, продовжує існувати як ідея та соціальний рух за поліпшення природи людини. Позитивна євгеніка – з безлічі варіантів обирає кращі риси для людства та стимулює їх розмноження. Негативна євгеніка усуває від репродуктивної функції (народження дітей) тим чи іншим способом тих осіб, чії ознаки є незатребувані суспільством. Нацисти керувались ідеями євгеніки та фізично знищували осіб з генетичними аномаліями, що в подальшому призвело до заборони ідей євгеніки. Прикладом використання негативної євгеніки в сучасності є практика використання абортів для попередження народження дітей з тяжкими порушеннями.

Залишковий зір – мінімально збережена функція зору при різних формах порушення зору, при яких спостерігаються світловідчуття, кольорове відчуття та формене бачення при гостроті зору, рівній 0,05 і нижче, на оці, що краще бачить. Залишковий зір характеризується різною формою прояву порушень зору, різноманітністю труднощів зорової орієнтації, нестійкістю стану зорових функцій, підвищеною швидкістю стомлюваності зору, проте дає людям з важкими порушеннями зору мінімальну візуальну інформацію.

Залишковий слух – збережена можливість слухового сприйняття при глухоті. При аудіометричному дослідженні глухих дітей виявляється, що залишковий слух у них неоднаковий: одні сприймають тільки найнижчі звуки, інші – звуки середньої висоти, а деякі чують і високі звуки. Що стосується інтенсивності звуків, що сприймаються, то внаслідок високого ступеня втрати слуху всім глухим доступні звуки лише дуже великої інтенсивності (більше 80 – 85 дБ). Наявність тих чи інших залишків слуху дає глухим дітям можливість безпосередньо сприймати деякі звуки навколишнього світу, що має велике значення в розвитку їх пізнавальної діяльності.

Затримка психічного розвитку – належить до «пограничної» форми дизонтогенезу (порушення індивідуального розвитку особистості) й виражається в уповільненому темпі дозрівання різних психічних функцій. Ці особливості можуть бути спричинені як біологічними, так і соціальними факторами, а також різними варіантами їх поєднання.

Затримка психічного розвитку – це синдром відставання дозрівання психіки дитини в цілому або окремих її функцій (пам'яті, уваги, розумових процесів, емоційно-вольової сфери, мовлення тощо), уповільненого темпу реалізації закодованих у генотипі якостей організму, які є наслідком незначних негативних факторів.

Здоров'я – 1) сан організму, при якому нормально функціонують усі його органи. 2) є станом повного фізичного, психічного та соціального добробуту, а не лише відсутністю хвороби або недуги.

Здоров'язбережувальні технології – педагогічні технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в освітній

установі відповідної ланки та вирішують завдання раціональної організації виховного процесу у відповідності навчального та фізичного навантажень можливостям дитини та з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм.

Зона актуального розвитку – те, чого дитина досягла до моменту навчання. Що дитина вміє і знає на сьогоднішній день, що у дитини вже дозріло, завдання, самостійно вирішуються дитиною, утворюють зону (рівень) актуального розвитку.

Зона актуального розвитку – те, чого дитина досягла до моменту навчання. Що дитина вміє і знає на сьогоднішній день, що у дитини вже дозріло, завдання, самостійно вирішуються дитиною, утворюють зону (рівень) актуального розвитку.

Зона найближчого розвитку – позначає те вміння або вид діяльності, які дитина на певному періоді розвитку вже може виконувати під керівництвом і/або у співпраці з дорослим (батьками, педагогом), але ще не може робити самостійно. На практиці це потрібно для того, щоб мати можливість прогнозувати розвиток дитини і максимально допомагати їй опанувати необхідні навички.

Зона найближчого розвитку – позначає те вміння або вид діяльності, які дитина на певному періоді розвитку вже може виконувати під керівництвом і/або у співпраці з дорослим (батьками, педагогом), але ще не може робити самостійно.

Зона потенційного розвитку – позначає ті вміння та навички які ще зовсім відсутні в компетенціях дитини, але заплановані до опанування.

Зорові відчуття – це сенсорний процес і результат отримання інформації через зоровий аналізатор: світло відбивається від предметів оточуючої дійсності, потрапляє на сітківку очей та перекодується у нервовий імпульс, отримані данні фіксуються та інтерпретуються мозком, що утворює сенсорний образ.

Ігрова терапія – це психологічний і соціальний процес, в якому діти природним чином взаємодіють один з одним, набувають нових знань не тільки про інших дітей, але і про себе. Гра сприяє встановленню емоційно близьких стосунків, знімає напругу, страх перед оточуючими, позаяк актуалізує дитячий аспект поведінки, думки.

Інвалідність – це стійкий розлад функцій організму, зумовлений захворюванням, наслідком травм або з уродженими дефектами, що призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі і захисті.

Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу учня в освіті, де під особистісним потенціалом учня тут мається на увазі сукупність його здібностей – діяльнісних, пізнавальних, творчих, комунікативних та інших.

Індивідуальні особливості поведінки – сукупність типових індивідуальних реакцій особи, обумовлена її потребами; індивідуальними психічними властивостями (темперамент, характер, сила волі, акцентуації);

когнітивними здібностями; загальним рівнем культури; афективним компонентом поведінкових реакцій та рівнем практичної спрямованості особистості (перцептивна/перетворювальна).

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей.

Інклюзивний клас (клас з інклюзивним навчанням) – це клас у закладі загальної середньої освіти, в якому серед інших дітей навчаються від однієї до трьох дітей з особливими освітніми потребами, яким надається відповідний психолого-педагогічний супровід.

Інклюзивний освітній заклад – це заклад освіти, який забезпечує інклюзивну модель освіти як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує наявні в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі.

Інклюзивний ресурсний центр (ІРЦ) – це установа, яка створена з метою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі, у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших навчальних закладах, які забезпечують здобуття загальної середньої освіти.

Інклюзія – це політика й процес, який передбачає отримання більших можливостей в навчанні та соціальному житті для всіх дітей (з особливими потребами та інших дітей).

Інклюзія – це процес включення всіх громадян в соціумі. І насамперед тих, що мають труднощі у фізичному чи розумовому розвитку. Він передбачає розробку і застосування тих методів, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь суспільному житті.

Інтеграція (в контексті дітей з інвалідністю) – зусилля, спрямовані на введення дітей з особливими освітніми потребами у регулярний освітній простір.

Інтенсивна педагогічна корекція – це система педагогічних заходів, спрямованих на виправлення або послаблення недоліків у психофізичному розвитку, та реалізується регулярно, структурно та безперервно.

Інтеріоризація – це процес становлення психіки людини через асиміляцію діяльності, інтегрування суспільного досвіду і повномасштабного розвитку. Термін був утворений від двох слів: лат. interior – «внутрішній» і фр. intériorisation – «перехід ззовні всередину».

Інтерпсихічна діяльність – вид діяльності, що є джерелом вищих психічних функцій, форма колективної поведінки дитини або співробітництва між людьми.

Інтрапсихічна діяльність – індивідуальна поведінка людини, що виникає в її власній свідомості, також є джерелом вищих розвитку психічних функцій.

Інфантилізм (інфантильність) – відсталість у розвитку. Характеризується збереженням у людини фізичних або психічних рис дитячого віку. інформаційно-комунікаційні технології в корекційній роботі.

Казкотерапія – це метод, що використовує казкову форму для корекції емоційних порушень і вдосконалення взаєностосунків з навколишнім світом. Метою і завданням є – зменшення агресивності у дітей, усунення тривожності і страхів, розвиток емоційної саморегуляції і позитивних взаєностосунків з іншими дітьми.

Класифікація – це систематизація предметів на основі угоди чи певних ознак, що впливають з природи систематизованих об'єктів.

Компенсаторні можливості – це пристосувальні зміни, спрямовані на відновлення функцій тканин або органів, що були пошкоджені або втрачені.

Компенсація порушень (цілеспрямована) – це вид корекційно-розвивальної роботи, що активізує компенсаторні механізми та/або спирається на природню здатність до компенсації втрачених функцій.

Комплексні порушення розвитку – поєднання двох чи більше психофізіологічних порушень (зору, слуху, розумового розвитку тощо) в однієї особи.

Конституційна затримка психічного розвитку – це сповільненість і нерівномірність розвитку різних систем дитячого організму, що зумовлює відставання дитини від розвитку інших дітей фізично і психічно. До цього типу відносять спадково зумовлений психічний і психофізичний інфантилізм.

Конституційні психопатії (вроджені психопатії, ядерні психопатії) – це вид психопатії, що зумовлений загальними біологічними особливостями будови тіла, що були успадковані.

Конфлікт – це суперечність, яка виникає між окремими людьми, формальними і неформальними об'єднаннями в процесі їх спільної трудової діяльності за умови непорозуміння або протилежності інтересів, відсутності згоди між двома й більше сторонами.

Копролалія – неврологічне захворювання, що характеризується схильністю до словесного вираження нецензурності. Люди з цим розладом мають мовленнєві імпульси, які змушують їх неконтрольовано та мимовільно використовувати зневажливі слова. Він часто асоціюється з синдромом Туретта, хоча це не єдине захворювання, яке може його викликати.

Корекційна освіта – освіта у спеціальних закладах (школи, класи, реабілітаційні центри), яка надається фахівцями і містить навчальний, виховний і корекційний компоненти

Корекційна педагогіка (дефектологія) – галузь педагогіки, яка досліджує проблеми освіти, навчання і виховання осіб (переважно дитячого віку) з вадами психофізичного розвитку. У прийнятій в Україні номенклатурі пед. наук корекційну педагогіку виділено в самостійну спеціальність, яка

об'єднує низку дисциплін, що вивчають специфіку педагогічної діяльності при значних порушеннях у дітей слуху (сурдопедагогіка), зору (тифлопедагогіка), мовлення (логопедія), опорно-рухової системи (ортопедагогіка), інтелектуального розвитку (олігофренопедагогіка), емоційно-вольової сфери і біопсихічних механізмів соціальної поведінки (цей напрям разом із олігофренопедагогікою називають психокорекційною педагогікою).

Корекційні послуги (корекційно-розвиткові послуги; корекційно-розвиткова допомога) – комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, спрямованих на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення.

Корекція вторинних відхилень – це цілеспрямована діяльність по усуненню/зниженню ступеня прояву дефектів, що виникли на фоні основної патології.

Корекція порушень психофізичного розвитку – це 1)цілеспрямований процес передачі знань та умінь дитині з порушеннями розвитку; 2)заміщення, перебудова порушених або недорозвинених функцій організму; 3) це система педагогічних заходів, спрямованих на виправлення або послаблення недоліків психофізичного розвитку дітей.

Культурна модель «інвалідності» – модель інвалідності згідно якої «інвалідність» можна розглядати як «особливий культурний феномен». Дискусія у межах культурної моделі інвалідності спрямована на те, яким чином соціальна ідентичність згуртовує людей; яким чином культура та мистецтво людей з інвалідністю дають їм можливість створити свій позитивний імідж.

Материнська депривація – це ситуація, за якої суб'єкт страждає від недостатності емоційних зв'язків з матір'ю (від емоційної холодності до повної відсутності в житті), що зумовлює низку порушень психічного здоров'я різних ступенів.

Медична модель інвалідності – це модель інвалідності, що розглядає «інвалідність» як дефект чи хворобу, які потребують, насамперед, медичного втручання. Панує переконання – якщо людину вилікувати, її проблема перестане існувати.

Мета виховна – це частина загальної педагогічної мети, що передбачає формування та удосконалення позитивних рис характеру, культури поведінки та інших позитивних якостей особистості.

Мета корекційна – це елемент педагогічної мети в процесі педагогічної корекції, що передбачає виправлення вад психічної і фізичної сфер розвитку. Досягнення мети корекційного впливу забезпечують усі складові педагогічного процесу: організація, зміст, методика. Проте особливості корекційно-розвивального впливу визначаються не стільки закономірностями засвоєння навчального матеріалу, скільки його метою, визначеною відповідно до предмета корекції, його сутності, психологічних закономірностей впливу на нього. Саме від предмета корекції, тобто від того, що необхідно виправляти та розвивати в дитини, залежить постановка мети, пошук спеціальних шляхів

організації педагогічного процесу, добір відповідних методичних засобів та змісту навчання, визначення показників його результативності.

Мета навчальна – це частина загальної педагогічної мети, що передбачає формування нових понять, системи наукових знань, системи знань у професійній галузі; формування способів виконання виробничих операцій, розвиток практичних умінь і навичок (більш детально зміст навчальної мети висвітлюється у пояснювальних записках до навчальних програм з предметів і професій, у вимогах до знань і вмінь учнів наприкінці кожної теми (що учні повинні знати і вміти). Зміст навчальної мети у переважній більшості має свої часові та інформаційні межі.

Мета педагогічного процесу – це образ кінцевого результату від діяльності на уроці/занятті. В класичній педагогіці мета має три компоненти: навчальний, розвивальний та виховний. В корекційній педагогіці до мети додається четвертий – корекційний компонент.

Мета розвивальна – це частина загальної педагогічної мети, що полягає в розвитку психологічних якостей учня, його інтелекту, волі й самостійності. Зміст розвивальної мети не має часових та інформаційних меж: розумові чи особистісні якості людини можна розвивати до безкінечності, постійно їх удосконалювати, підтримувати, поновлювати.

Метод навчання – це упорядковані способи діяльності вчителя й учнів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. У методах навчання виокремлюють два види: метод навчання як інструмент діяльності вчителя для виконання навчальної функції – викладання; а також метод навчання як спосіб пізнавальної діяльності учнів з оволодіння знаннями, вміннями та навичками – учіння.

Міміко-жестове мовлення – це специфічна невербальна форма мовлення, яка дає змогу позначати цілі слова, а іноді й вирази рухами тіла та виразом обличчя. Є різновидом невербальної комунікації, окрім дактильного мовлення.

Моделі інвалідності – це структуровані та категоризовані тлумачення сутності поняття «інвалідність», які є яскравим відображеннями суспільної думки щодо людей з інвалідністю в певний період.

Модель HANDICAP – модель інвалідності що побудована на постулаті: «Інвалідом може стати кожна людина, перед якою з'являються перепони, обмеження, які заважають їй нормально діяти, в результаті чого вона потрапляє в соціально невідгідне становище». Наприкінці 1980-х років ВООЗ схвалила концепцію Handicap та прийняла її за основу під час складання «міжнародної класифікації порушень, обмежень життєдіяльності та соціальної недостатності». Модель Handicap є одночасно соціальною та медичною концепцією.

Модернізація змісту освіти – процес удосконалення оновлення та осучаснення змісту освіти у відповідності до гуманістичної парадигми та умов життя, що швидко змінюються.

Модифікація навчальних матеріалів – це стратегія, що допомагає дитині з ООП засвоювати ті знання, що вона має опанувати у відповідності до її індивідуального плану навчання в інклюзивному класі. Навчальні матеріали пристосовуються у відповідності до потреби дитини та з урахуванням її компенсаторних можливостей. Модифікація змінює зміст навчального матеріалу/дидактичного завдання, зазвичай у бік спрощення.

Моральна модель інвалідності або модель особистої трагедії – це модель інвалідності, що розглядає інвалідність це наслідок «гріха», покарання за скоєння особою або кимось із членів її сім'ї, родичів злочину. Це найстаріша модель. Сьогодні вона найменш поширена.

Музикотерапія (музична терапія) – це метод і процес міжособистісного спілкування, у якому кваліфікований музикотерапевт застосовує музику та всі сторони її впливу – фізичну, емоційну, інтелектуальну, соціальну, естетичну і духовну – з метою покращення чи збереження здоров'я клієнта.

Мультидисциплінарна команда супроводу дитини з особливими освітніми потребами – це члени педагогічного колективу, об'єднані спільною метою по соціальній адаптації дитини з інвалідністю, кожен з яких виконує свою роль в супроводі дитини та взаємодіє з колегами для оптимальної реалізації поставлених завдань.

Надомне навчання (домашнє навчання) – це форма навчання учень не відвідує щоденні заняття в школі, а педагоги приходять займатись до нього до дому. На цю форму можуть перейти тільки ті учні, яким за медичними показаннями не можна відвідувати звичайну школу.

Наочність – це предмети, які використовують для показу під час навчання, а також метод навчання, що ґрунтується на використанні таких предметів.

Настільна гра – це вид гри з правилами, що заснована на маніпуляції відносно невеликим набором предметів, які можуть цілком розміститися на столі або в руках гравців.

Науково-методичні міркування – тип логічного засобу здобування нового знання заснований на досягненнях науки й передового педагогічного досвіду. Система роздумів, що оперує фактами.

Невроз – група захворювань, в основі яких лежать тимчасові зворотні порушення психіки функціонального характеру, зумовлені перевантаженням основних нервових процесів – збудження та гальмування. Оборотний граничний психічний розлад або функціональний стан нервової системи, при якому різко зростає чутливість до сигналів із зовнішнього та внутрішнього середовища.

Непрацездатність – це стан здоров'я (функцій організму) людини, обумовлений захворюванням, травмою тощо, який унеможливорює виконання роботи визначеного обсягу, професії без шкоди для здоров'я.

Нетрадиційні методи і прийоми педагогічної корекції – це методи та прийоми суміжних наук (психології, педагогіки, медицини та інших), що використовуються з метою оптимізації корекційних впливів з урахуванням

індивідуальних особливостей клієнта та з дотриманнями таких базових правил, як не завдавати шкоди, розвивати внутрішній потенціал, готувати дитину до повноцінного життя.

Норма (ідеальна норма) – це деяке ідеальне утворення, умовне позначення об'єктивної реальності, деякий середньостатистичний показник, який характеризує реальну дійсність, але не існує у ній. термін для позначення деякої характеристики – допустимого діапазону, усередненої або середньостатистичної величини, наприклад - ідеальний онтогенез.

Опора на позитивне в особі – це педагогічний принцип, що знаходить і підкреслює сильні індивідуальні особливості та риси особистості та стимулює їх розвиток.

Оптимізація педагогічної системи – це інноваційні, реорганізаційні перебудови педагогічної системи, приведення її в найкращий для вирішення поставлених завдань і наявних конкретних умов стан.

Органічні психопатії – це вид психопатії, що виникають після перенесених в дитинстві та в юності захворювань, що вплинули на ЦНС.

Освітня послуга – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання.

Параліч (плегія, параліж) – це відсутність довільних рухів внаслідок ураження мозкових рухових центрів або рухових шляхів центральної чи периферійної нервової системи. При деяких формах паралічу відсутність довільних рухів поєднується з наявністю мимовільних автоматизованих захисних рухів, патологічних співдружних рухів (синкінезій).

Парез – це ослаблення довільних рухів, неповний параліч якого-небудь м'язу, групи м'язів. Парези та паралічі — рухові розлади, зумовлені одними й тими ж причинами. Наслідок пошкодження рухової пірамідної системи мозку.

Патологія – це 1) наука, що вивчає хворобливі (патологічні) процеси в організмі людини і тварини. 2) відхилення від норм життєдіяльності організму. 3. в широкому розумінні – будь-яка ненормальність.

Педагогічна вимога – це педагогічний вплив на свідомість вихованця з метою спонукати його до позитивної діяльності або гальмувати його дії та вчинки, що мають негативний характер.

Первинний дефект – це дефект що виник в результаті органічного пошкодження або недорозвинення будь-якої біологічної системи (аналізаторів, вищих відділів головного мозку та ін.) внаслідок впливу патогенного фактору.

Письмове мовлення – це вид мовлення, що здійснюється як писання та читання написаного у вигляді письмових знаків (слів).

Підвищена контрастність – спосіб адаптації візуальних матеріалів для людей з порушеннями зору, коли візуальне представлення тексту має коефіцієнт контрастності не менше 5:1.

Пізнооглухлі особи – це люди, які втратили слух після того, як мова у них вже сформувалась, і тому збереглася тією чи іншою мірою.

Поліомієліт – гостре інфекційне захворювання, яке спричинює поліовірус. Хвороба здатна перебігати з ураженням ЦНС, з виникненням парезів і паралічів, іноді можуть закінчуватися смертю хворого.

Порушення зору – вид сенсорного порушення при якому уражено зоровий аналізатор. Ця група порушень включає осіб з залишковим зором, зниженим зором, слабозорих та тотально сліпих.

Порушення інтелектуального розвитку – це стійке, явно виражене зниження пізнавальної діяльності, що виникло на основі органічного ураження головного мозку.

Порушення мовлення – це відхилення у мовленні того, хто говорить, від мовної норми, загальноприйнятої у даному середовищі. Широкий круг психопатологічних явищ, що виявляється в мовній поведінці. Порушення мовлення можуть бути двох видів: афатичні (афазії моторні, сенсорні, амнестичні, номінальні) та неафатичні (дизартрію, акінетичний та істеричний мутизм).

Порушення психічного розвитку – проявляються у вигляді недорозвинення, пошкоджень особистісного розвитку та відсутності самовизначення, ускладненнях розумового розвитку і проблем з пізнанням, психопатії і спотворень (аутизм).

Порушення слуху – це часткова або повна нездатність людини сприймати звуки. Патологія розвивається з різних причин: часто її провокують інфекційні захворювання (менінгіт, отит, кір), родові травми, аномалії будови слухового апарату, травми.

Порушення фізичного розвитку – порушення процесу становлення і змін біологічних форм і функцій організму людини. Залежить від природних життєвих сил організму та його будови. Фізичний розвиток оцінюється рівнем розвитку фізичних якостей, антропометричними і динамометричними показниками, показниками формування постави тощо.

Посттравматичний стресовий розлад – це хронічне порушення психічного стану, що може з'явитися після травматичної події.

Прагматичні міркування – міркування, що базуються на засадах світогляду, що ставить усе знання і правду у пряме відношення до життя та дії; прагматизм судить про значення ідей, суджень, гіпотез, теорій і систем відповідно до їхньої здатності задовольнити людські потреби та інтереси у соціальний спосіб.

Примусова стерилізація – державна програма, яка примушує людей пройти хірургічну або хімічну стерилізацію. У першій половині ХХ століття такі програми були розпочаті в деяких країнах світу, як правило, в рамках досліджень еugenіки, і були призначені для запобігання розмноження людей, які вважалися носіями дефектних генетичних ознак.

Принцип – це твердження, яке сприймається як головне, важливе, суттєве, неодмінне або, принаймні, бажане. У науці принципи – це загальні вимоги до побудови теорії, сформульовані як те первинне, що лежить в основі певної сукупності фактів. При характеристиці різноманітних систем принципи

відображають ті суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення.

Принцип системності – як і будь-який інший дидактичний принцип втілює в собі певну низку вимог до побудови змісту навчання, до організації процесу навчання, до учасників навчально-виховного процесу – учнів і учителя. В основі цих вимог лежить поняття системи, зокрема, її функціонально-морфологічної будови.

Притулок (в контексті історії ставлення до осіб з інвалідністю), також Богадільня (від церк. -слов. Бога дѣля — «заради Бога») – у Російській імперії благодійна (приватна або суспільна), зазвичай лікувальна установа, притулок для людей з інвалідністю, убогих, непрацездатних, старих людей

Прогнозування розвитку – це процес передбачення майбутнього розвитку дитини на основі аналізу її минулого і сучасного стану здоров'я та розвитку, а також запланованих педагогічних впливів, систематичного оцінювання, накопичення та обробки інформації про якісні й кількісні характеристики її розвитку в перспективі.

Протанопія – зміни сприйняття червоного кольору, сприйманий спектр укорочений з червоного кінця. Червоний колір сприймається темнішим, змішується з темно-зеленим, темно-коричневим, а зелений – зі світло-сірим, ясно-жовтим, світло-коричневим.

Професійне вигорання – це виснаження емоційних, розумових і енергетичних ресурсів людини, яке розвивається на тлі сильного хронічного стресу в роботі.

Профілактика вторинних розладів – це комплекс попереджувальних психологічних, педагогічних та корекційних заходів, спрямованих на попередження появи/прогресування вторинних дефектів.

Психолого-педагогічна діагностика – це аналіз особистості дитини, спрямований на виявлення притаманних їй позитивних сторін і недоліків, їх причин, а також на вирішення практичних завдань: гармонізацію розвитку особистості та підвищення ефективності цілісного педагогічного процесу.

Психолого-педагогічний супровід розвитку дитини – системна діяльність практичного психолога, соціального та корекційного педагога, спрямована на створення комплексної системи клініко-психологічних, психолого-педагогічних і психотерапевтичних умов, що сприяють засвоєнню знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, особистісному становленню особи, нормалізації сімейних стосунків, її інтеграції в соціум.

Психопатії (психопатичний синдром, розлади особистості) – це стійкі аномалії особи, що характеризуються дисгармонією емоційно-вольової сфери та своєрідним, переважно афективним мисленням. Психопатичні особливості проявляються в дитинстві або юності і без значних змін зберігаються протягом усього життя. Вони охоплюють всю особу, визначають її структуру і, звичайно, перешкоджають повноцінному пристосуванню особи до навколишнього середовища, ускладнюють її адаптацію.

Психотравмуюча ситуація – це ситуація, зумовлена впливом кризових чинників (природних, соціальних, інформаційних, особистісних та інших) на людину, яка супроводжується зростанням психологічного напруження, порушенням механізмів адаптації і здоров'я, частковим або повним руйнуванням психологічного світу особистості.

Ранньооглухлі особи – діти, що народилися з порушеним слухом або втратили слух до початку мовленнєвого розвитку чи на ранніх його етапах.

Реабілітаційна модель інвалідності – це відгалуження, різновид медичної моделі. Вона розглядає інвалідність як потребу у послугах фахівця з реабілітації (медичної, фізичної, психологічної) чи іншої допоміжної професії. У руслі цієї моделі виник метод реабілітації «трудотерапія».

Реабілітаційні послуги – це послуги що надаються інваліду або дитині-інваліду, спрямовані на відновлення її соціального статусу та повернення втрачених через інвалідність можливостей організму відповідно до індивідуальної програми реабілітації в якій зазначаються періодичність та обсяг їх надання.

Реабілітація – 1) відновлення у правах; 2) відновлення доброго імені, репутації; 3) відновлення або компенсація порушених функцій організму та працездатності хворих й людей з інвалідністю. Тобто це повернення хворого до нормального життя в межах його психофізичних можливостей. Реабілітація – комплексна, багатоетапна система медичних, соціально-психологічних, педагогічних заходів, спрямованих на усунення чи пом'якшення вад розвитку дітей з обмеженими фізичними та розумовими можливостями, інтеграцію в соціум, залучення до громадського життя і праці.

Регресія – захисний механізм психіки, процес, в ході якого людина повертається на попередню або менш зрілу стадію розвитку почуттів та поведінки.

Розлади поведінки – це спектральна група розладів, які характеризуються насамперед різного роду та ступеню порушенням соціальних норм та правил, невизнанням авторитету дорослих, непослухом та опозиційністю. Походження цих розладів пов'язане з комплексною взаємодією чинників. Така поведінка передбачає істотне порушення соціальних очікувань в залежності від віку; порушення поведінки у цих випадках є серйознішими, ніж просто бешкетування дітей чи підлітків та передбачає стійку модель поведінки (протягом шести місяців або довше).

Розлади соціального функціонування – це дещо різномірна група розладів, що об'єднує порушення соціального функціонування, яке починається у період розвитку, але яке (на відміну від загальних розладів розвитку) не характеризуються очевидно цілковитою недієздатністю до соціальних контактів або дефіцитом, який розповсюджується на усі сфери функціонування. У багатьох випадках провідну роль у етіології відіграють серйозні зміни оточення або нестатки. В цю групу входять: елективний мутизм; порушення здатності пристосовуватися у дитячому віці; реактивний розлад прихильності

дитячого віку; порушення, що проявляються розгальмуванням поведінки в дитячому віці та інші розлади соціальної поведінки у дитячому віці.

Розумна вимогливість – це педагогічний принцип, що базується на висуванні до дітей педагогічної вимоги. Принцип розумної вимогливості педагога до дітей органічно і динамічно з'єднується з вимогливістю до себе а також нерозривно взаємопов'язаний з принципом поваги до особистості дитини.

Сегрегація – це примусове розмежування людей на расові, етнічні або інші групи за певною ознакою, наприклад наявність/відсутність інвалідності. Розділення торкається повсякденного життя і може бути територіальним або інституційним.

Сенситивний період – етап найінтенсивнішого розвитку певних психічних функцій, оптимальний для засвоєння відповідних видів діяльності. У дефектології вивчаються оптимальні терміни педагогічного впливу з метою досягнення найефективнішого корекційного ефекту. Для корекції порушеного розвитку переддошкільний і дошкільний вік є найбільш сенситивними.

Сенсорика – це поняття, що узагальнює відчуття; чуттєве пізнання об'єктивної дійсності за допомогою відчуттів і сприймань.

Сенсорна депривація – тривале, більш-менш повне позбавлення людини сенсорних вражень.

Сенсорна інтеграція (сенсорна інтеграційна терапія) – це процес, під час якого нервова система людини отримує інформацію від рецепторів всіх відчуттів (дотик, вестибулярний апарат, відчуття тіла або пропріоцепція, нюх, зір, слух, смак), потім організовує їх і інтерпретує так, щоб вони могли бути використані в цілеспрямованій діяльності.

Сенсорна терапія Снузлин – це терапія для осіб з РДА оточенням спеціально розробленої кімнати, яке складається з безлічі різного роду стимуляторів. До них відносяться проектори спец. ефектів, світлові трубки, фіброоптичні волокна, мерехтливі басейни, генератори запахів, спеціальна музика, водяні віброзвукові ліжка, різні світлові, звукові і тактильні настінні панелі та інше. За гіпотезою розробників мозок активізується через стимуляцію базових почуттів зору, слуху, нюху, дотику, вестибулярних і інших рецепторів, і розвивається саморегулювання процесів збудження і гальмування.

Сенсорні еталони – це вироблені людством уявлення, загальноприйняті зразки тих чи інших властивостей і відношень предметів. Наприклад, сенсорні еталони форми предметів – це геометричні фігури: коло, трикутник, квадрат, овал, циліндр та ін.. Еталони кольору – сім кольорів спектру, білий та чорний.

Сенсорні порушення – чуттєві порушення, пов'язані із відображенням дійсності за допомогою відчуттів і сприймань.

Складне порушення розвитку (складний дефект, складні аномалії розвитку, комбіновані порушення, складна структура порушення, складні вади розвитку, важкі порушення розвитку) – поєднання двох або більше дефектів розвитку, що є не лише сумою дефектів, а й зумовлюють якісно своєрідну структуру психічного дефекту.

Слинотеча – це надмірне виділення слини; симптом багатьох різних за своїм характером і походженням хворобливих процесів.

Сліпоглухота – це комбіноване ураження органів зору та слуху, при якому спостерігаються важкі порушення розвитку, зокрема комунікативних навичок. Особи зі сліпоглухотою не можуть ефективно використовувати обидва органа дистанційних відчуттів, зору та слуху.

Слухові відчуття – це дискантне відчуття, що надає людині інформацію про навколишні звукові хвилі в діапазоні частот від 16 Гц до 20 кГц. Це відчуття дає можливість сприймати звуки, включаючи мову.

Соматогенна затримка психічного розвитку – це тип ЗПР з характерною емоційна незрілістю, що зумовлена тривалими хронічними захворюваннями. Хронічна психічна і фізична астения гальмують розвиток активних форм діяльності, сприяють формуванню таких рис особистості, як лякливність, нерішучість, невпевненість у своїх силах.

Соціалізація – процес, за допомогою якого індивід здобуває знання, цінності, соціальні навички та соціальну чутливість, що дає йому змогу інтегруватися у суспільство і поводитися у ньому адаптовано. Це визначення стосується людей будь-якого віку, оскільки у широкому значенні соціалізація – життєвий досвід.

Соціальна адаптація – пристосування індивіда до умов соціального середовища, формування адекватної системи відносин із соціальними об'єктами, рольова пластичність поведінки, інтеграція особистості у соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища, форм соціальної взаємодії.

Соціальна модель інвалідності – це модель інвалідності, що визначає інвалідність як сукупність перешкод у ставленні, поведінці, просторі, які перешкоджають повній участі людей з інвалідністю в житті суспільства.

Соціальна ситуація розвитку – це вихідний момент для всіх динамічних змін, що відбуваються в розвитку дитини протягом даного вікового періоду.

Соціально обумовлена затримка психічного розвитку – це тип ЗПР обумовлена несприятливими психогенними чинниками, такими як неправильність її виховання, деструктивна психологічна атмосфера в сім'ї. Залежно від несприятливого соціального впливу виділяють ЗПР психогенного походження, обумовлену: по типу психічної нестійкості або фактором гіпоопіки; фактором гіперопіки; фактором неправильного виховання по типу Попелюшки; фактором неправильного виховання по невротичному типу;

Спеціальна (корекційна) педагогіка – це багатогалузева наука, що вивчає психофізіологічні особливості розвитку дітей з обмеженими можливостями та займається розробленням проблем їхнього виховання, навчання й корекції онтогенетичних недоліків.

Спеціальний освітній заклад, спеціальний навчальний заклад – це установи, де навчаються і виховуються діти і дорослі з порушеннями процесів розвитку і соціалізації, включаючи глибокі порушення розвитку.

Спеціальні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх навчальних закладах (спеціальні класи) – це окремі класи у загальноосвітніх навчальних закладах для навчання дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку, у спеціально створених умовах.

Співпраця вчителя та асистента вчителя – це процес педагогічної діяльності та творчості педагогів інклюзивного класу, що є необхідною умовою забезпечення корекційної діяльності без порушення освітньої траєкторії дітей з нормо типовим розвитком, в якому асистент вчителя підпорядковується вчителю.

Спільне викладання – це така організація освітнього простору в класі, коли два педагога спільно проводять навчання в єдиному фізичному просторі. Спільне викладання вимагає ретельної підготовки навчального матеріалу; узгодження форм, методів навчання.

Субординація – це вид службових відносин, що передбачає підпорядкування для нижчої за рангом (посадою, званням) службової особи виконання рішень (наказів) і вимог вищестоящої особи, а також додержання у цих відносинах правил службової дисципліни, етики і відповідальності

Судоми – це мимовільні м'язові скорочення, викликані підвищеною збудливістю або подразненням рухових нейронів на різних рівнях нервової системи.

Тактильне відчуття – це одне з відчуттів дотику, на ряду з холодним, тепловим і больовим; здатність організму сприймати дію факторів зовнішнього середовища на дотик, тобто за допомогою рецепторів шкіри, м'язів, суглобів, а також деяких слизових оболонок (на губах, язиці, піднебінні).

Тики – це раптові, мимовільні, насильницькі, уривчасті рухи, які повторюють і охоплюють різні м'язові групи.

Тифлосурдопедагогіка – це педагогіка сліпоглухонімих людей.

Толерантність – це повага, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження і способів прояву людської індивідуальності. це терпимість до чужих думок, вірувань, поведінки. Це повага або визнання рівності інших, відмова від домінування чи насильства. Інакше кажучи, постійні, цілеспрямовані зусилля для створення такого інформаційного поля, яке б культивувало в людині і суспільстві настанову на самообмеження, злагоду та співробітництво, на емоційну мобілізацію, на злагоду культур. Це також визнання легітимності законних інтересів іншого, що не розходяться з мораллю, і відвертість по відношенню до його досвіду, готовність до діалогу і до розширення власного досвіду у цьому випадку. Існує типологізація толерантності за соціальними сферами її буття: вікова, гендерна, расова та ін.

Тремор – це невимушені ритмічні тремтіння чи коливання тіла, або його окремих частин.

Третинний дефект – це порушення що виникає через дію вторинного дефекту, або комплексної дії первинного та вторинного дефекту, нерідко

третинні дефекти стосуються відхилень в емоційно-вольовій сфері та формуванні патологічних особистісних якостей. Форма і зміст третинних дефектів залежить від характеру первинного порушення.

Тривожність – індивідуальна властивість особи, риса характеру, що проявляється схильністю до надмірного хвилювання, стану тривоги в ситуаціях, які загрожують, на думку цієї особи, неприємностями, невдачами, фрустрацією.

Тританопія – вид колірної сліпоти при якому особа не розрізняє відтінки синьо-жовтого та червоно-фіолетових кольорів.

Умовна норма – це діапазон значень значущих характеристик розвитку, що прийняті для означення нормативного розвитку, межі якої окреслені чинним в конкретному місці і часу соціально-психологічним нормативом, визначеним, в свою чергу, освітньою, соціокультурною, етнічною та іншими ситуаціями.

Усне – письмове мовлення – графічно оформлена мова, організована на основі буквених і інших зображень, яка, незважаючи на письмову форму, володіє характеристиками усного мовлення з точки зору структури і лексики. Дана «проміжна» форма мови виникла внаслідок пристосування мови до умов спілкування в Інтернеті (зокрема, в чатах, блогосфері, соціальних мережах).

Усне/словесне мовлення – це процес використання людиною мови для спілкування через вербальне відтворення граматичних конструкцій та їх слухове сприймання у діалогічній або полі логічній комунікації.

Форма навчання – це спосіб організації навчання, який вказує на місце проведення занять, їх тривалість, періодичність, кількість учасників в освітньому процесі та інші особливості. Кожна з організаційних форм характеризується своєю структурою та принципом впорядкованості її елементів.

Функціональна норма – це свого роду індивідуальна норма розвитку, що є відправним пунктом й одночасно метою корекційно-розвивальної роботи, незалежно від характеру наявних у людини особливостей.

Хвороба (захворювання) – це відхилення від нормального життєвого процесу, зумовлене взаємодією зовнішніх і внутрішніх умов і регуляторних процесів організму і позначає або нозологічну одиницю в значенні захворювання окремої людини або узагальнене поняття про хворобу, як біологічне і соціальне явище.

Центральна нервова система (ЦНС) – система органів, побудована з нервових клітин, яка координує функціонування та взаємозв'язок всіх інших органів та систем органів організму. Складається зі спинного і головного мозку. Різні її частини виконують різні види складної нервової діяльності.

Церебрально-органічна затримка психічного розвитку – це вид ЗПР, що спричинена ураженням головного мозку. Найбільш поширена і важка форма затримки психічного розвитку.

Цілеспрямованість (в контексті педагогічних принципів) – педагогічний принцип, що виражає вимогу організувати навчально-виховну роботу з метою всебічного розвитку кожної дитини, підготовки її до участі в

суспільному житті як відповідального громадянина з високим рівнем культури та правової свідомості.

Шрифт Брайля – рельєфно-крапковий тактильний шрифт, призначений для письма і читання особами з важкими порушеннями зору.

Ясла-садок компенсуючого типу – тип дошкільної установи, що створюється для задоволення потреб на дошкільну освіту дітей віком від 2 до 7 (8) років, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, тривалого лікування та реабілітації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бондар К. Теорія та практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3544>
2. Войтко В. Особистісний підхід науковців до характеристики затримки психічного розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* 2016. Вип. 32(2). С. 289-294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_32%282%29__522016
3. Выготский Л. Принципы воспитания физически дефективных детей. Litres, 2017.
4. Карпова Г. Основы сурдопедагогтики : учебное пособие для студентов. Екатеринбург : Издатель Калинина Г.П., 2008. 354 с.
5. Кисла О. Корекційна педагогіка : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2016. 320 с.
6. Козинець О. Грималюк Н. Історія української логопедії в персоналіях: Марія Аврамівна Савченко. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова.* Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. Випуск 39. С. 48-54.
7. Колишкін О. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2013. 392 с.
8. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
9. Коргун Л. М. Основи корекційної педагогіки. URL: <https://www.twirpx.com/file/1286208/> ст. 19-24
10. Луценко І. В., Заєркова Н. В. Індивідуальна програма розвитку : методичні матеріали. Київ : Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком», 2015. 68 с. URL: http://pech-vo.at.ua/OP/Individualna_Programa_Rozvitku.pdf
11. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
12. Мартинюк І. А. Патопсихологія : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 208 с.
13. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Система надання освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу». URI: <http://hdl.handle.net/123456789/3716>
14. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального

закладу». URL:
<http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1503/1/Inkloozivna%20osvita.pdf>

15. Миронова С. Основи корекційної педагогіки : навчальний посібник. 2014. URL: <https://zdamsam.ru/a72922.html>

16. Особливості розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Частина I : науково-методичний посібник. Вавіна Л. С., та ін.. Київ : Педагогічна думка, 2012 . 138 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32305292.pdf>

17. Садова І. І. З історії розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами (від сегрегації до інклюзії). *Вестник педагогики: наука и практика*, 2020 С. 42-47.

18. Семенцова О. М. Теоретичні уявлення про затримку психічного розвитку та визначення напрямків корекційної допомоги дітям в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія* 37, 2019. с.111-120.

19. Супрун М. О. Теорія і практика корекційного навчання дітей з обмеженими розумовими можливостями в Україні (друга половина XIX – перша половина XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с пед. наук : 13.00.03. Київ, 2008, 32 с.

20. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 264 с. <http://novovolynsk-school2.edukit.volyn.ua/Files/downloadcenter/>

Додаткова:

1. Cerebral palsy help for parents and caregivers. URL: <https://www.cerebralpalsyguide.com/community/parents-caregivers/>

2. Treatment and Intervention Services for Autism Spectrum Disorder. URL: <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/treatment.html>

3. Божович Л. И. О культурно-исторической концепции Л. С. Выготского и ее значении для современных исследований психологии личности. *Проблемы формирования личности*. 1988. № 5. С. 108–116.

4. Бондар К. Теорія та практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», 2019. 170 с. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3544>

5. Бондарь В. І. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.

6. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». URL: <http://www.ussf.kiev.ua/>

7. Выготский Л. С. Собр. соч. в 6-ти т. Москва : Изд-во Акад. пед. наук, 1983. Т. 5. Основы дефектологии. 1983. 369 с.

8. Гаяш О. В. Наукова концепція Л. С. Виготського про зв'язок навчання і розвитку та її втілення у корекційній психопедагогіці сьогодення. *Актуальні питання корекційної освіти*, 2016. №7 (2). С. 40-48.

9. Забрамная С. Д. Психолого-педагогическая диагностика умственного

- розвиття дітей : учебник. 2-е изд., перераб. Москва : Просвещение, 1995. 112 с.
10. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної Конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами». Випуск 1. 2018 р. URL: http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/3851/Zbirnik_inkluzija_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. Карпова Г. Основы сурдопедагогтики : учебное пособие для студентов. Екатеринбург : Издатель Калинина Г.П., 2008. 354 с
12. Козинець О. Грималюк Н. Історія української логопедії в персоналіях: Марія Аврамівна Савченко. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. Випуск 39. С. 48-54.*
13. Коррекционная педагогика: основы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии : учебное пособие для студентов. Б. П. Пузанов и др. Москва : Издательский центр «Академия», 1999. 160с.
14. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Система надання освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу». URI: <http://hdl.handle.net/123456789/3716>
15. Матрос О. Історія становлення інклюзивної освіти в незалежній Україні: соціально-правовий аспект. *Соціальна робота та соціальна освіта, 2020, №4. С. 105-111.*
16. Михальчи Е. В. Раскрытие концепции Выготского Л.С. о дефектах на примере развития лица с нарушением слуха. *Сборник докладов по результатам научно-практической конференции «Человек в мире неопределенности: методология культурно-исторического познания», приуроченной к 120-летию Л.С. Выготского, 2016.*
17. Начинова О., Стадник О. Принципи організації навчально-пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами в умовах інтегрованого навчання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки, 2017, №1 (3). С. 25-34.*
18. Нікітіна О. Розвиток концепції навчальної діяльності у психологічних дослідженнях ХХ ст. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Педагогічні науки, 2012 №107 (2). С.45-52.*
19. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук. праць / за ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої. Київ : ТОВ «Наша друкарня». 2017. Вип. 13. 468. с.
20. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук. праць / за ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої. Київ : Вид. «ФОП Симоненко О.І.», 2018. Вип. 14. 308 с.
21. Основи інклюзивної педагогіки URL: <http://navigator.rv.ua/wp->

content/uploads/2019/10/Osnovy-inklyuzyvnoyi-pedagogyky-OK-2019.pdf

22. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : наказ М-ва освіти і науки України № 912 від 01 жовт. 2010 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>

23. Рубцов В. В. Культурно-историческая научная школа: проблемы, которые поставил ЛС Выготский. *Культурно-историческая психология*, 2016. №12.3 С.4-14.

24. Семенцова О. М. Теоретичні уявлення про затримку психічного розвитку та визначення напрямків корекційної допомоги дітям в умовах інклюзивної освіти. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 2019. № 37. С.111-120.

25. Синьов В. М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки. *Науковий часопис НПУ ім. МП Драгоманова. Серія 19*, 2004 С.3-22.

26. Степаненко Л. В. Проблема гармонійного та дисгармонійного розвитку особистості в психолого-педагогічній літературі. *Вісник Харківського державного педагогічного ун-ту ім. Г.С. Сковороди. Психологія*. Харків : ХДПУ, 2002. Вип. 8. С. 175

27. Сулаєва Н. Мистецькі ігри в корекційній роботі з дітьми з обмеженими психічними й фізичними можливостями. Вид 2-ге, доп. і переробл. Кременчук : Християнська Зоря, 2010. 164 с.

28. Теорія та практика інклюзивної освіти URL: <http://dano.dp.ua/attachments/article/1061/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20-%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

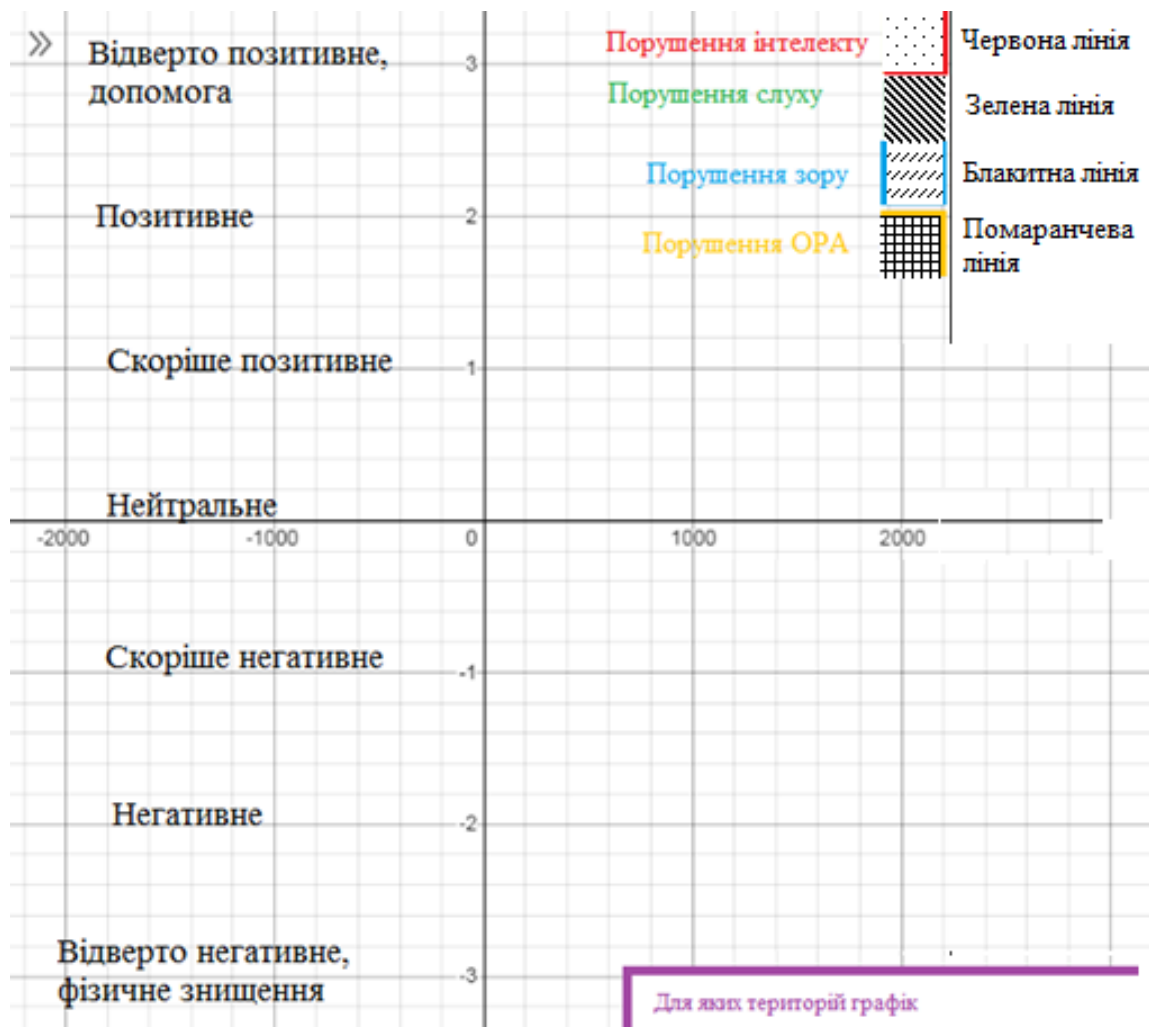
29. Хуторський А. Індивідуальна освітня траєкторія. URL: <http://osvita.ua/school/theory/2287/print>

30. Янушко Е. А. Игры с аутичным ребенком. Установление контакта, способы взаимодействия, развитие речи, психотерапия. URL. <https://booksonline.com.ua/view.php?book=38611&page=29>

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовний бланк графіка до практичного заняття №4

« _____ » _____ 20__ року

Індивідуальна програма розвитку на 2020/ 2021 навчальний рік

1. Загальні відомості:

прізвище, ім'я, по-батькові дитини: _____
дата народження: _____ .04.2016 рік
Прізвище, ім'я, по-батькові батьків (осіб, які їх замінюють):
мати: _____
батько: _____
Телефон: _____
Адреса проживання: с. _____, вул. _____, _____ Запорізького району
Запорізької області
Дата вступу до закладу: 01.09. 2018р. _____ Група «Казочка» 5-Б р.ж. _____

2. Відомості про особливості розвитку дитини

№	Дата	Зміст	Джерело інформації
1	30.07.2020	Загальний недорозвиток мовлення 1ст. Затримка психічного розвитку	Висновок ІРЦ Біленьківської сільської ради

3. Додаткові освітні та соціальні потреби дитини (додаткова підтримка асистентом вихователя, асистентом дитини, супровід соціальним працівником тощо)

+ Так (зазначити потреби) _____ супровід асистента вихователя,
мовленнєвий розвиток з вчителем-логопедом, корекція емоційно-вольової та когнітивної сфери з практичним психологом, індивідуальна навчальна програма, індивідуальний підхід

Ні

4. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги

Найменування заняття	Фахівець, який проводить заняття (ПІБ, спеціальність)	Місце проведення заняття	Розклад проведення
Корекція емоційно-вольової сфери	Практичний психолог	гр. «Казочка»	2020-2021 н.р. 2 години
Корекція вад мовлення	Вчитель-логопед	гр. «Казочка»	2020-2021 н.р. 2 години
Корекційно-розвиткові заняття за нозологіями	Вчитель-дефектолог	гр. «Казочка»	2020-2021 н.р. -
Інше (наявність асистента вихователя, спеціальних підручників, корекційного обладнання тощо)	Асистент вихователя	гр. «Казочка»	2020-2021 н.р.

5. Освітня програма рекомендована ІРЦ для роботи з дитиною

Типова освітня програма за рішенням педради закладу, адаптована до освітніх можливостей дитини, з використанням програми для дітей ЗПП та тяжкими порушеннями мовлення.

Освітня програма, якою користується вихователь групи (вказати назву програми) «Українське дошкілля»

6. Адаптація та модифікація освітніх програм

Назва адаптації	Так/ні	Примітка
Пристосування середовища		
- доступність	+	
- освітлення	-	
- рівень шуму	-	
- приміщення для усамітнення (ресурсна кімната, медіатека тощо)	+	
Психолого-педагогічна адаптація		
- використання візуального розкладу	+	
- збільшення часу за виконання завдань	+	

- збільшення обсягу допомоги (навідне запитання, демонстрація зразка, нагадування)	+	
- руховий режим	+	
- використання заохочень	+	
- використання засобів концентрації уваги	+	
Адаптація навчального матеріалу		
- картки-підказки, картки-інструкції	+	
- засоби альтернативної комунікації	-	
Модифікація		
- скорочення змісту матеріалу	+	
- зниження вимог до виконання завдань	+	
Інше		

Необхідне спеціальне обладнання

Так (зазначити обладнання) _____

- Ні

Примітки _____

7. Індивідуальний освітній план дитини

	<i>Стисла характеристика</i>	<i>Заплановані дії</i>	<i>Методи і засоби</i>	<i>Термін</i>	<i>Очікувані результати</i>
Фізичний розвиток	Середній рівень фізичного розвитку; низький рівень розвитку та обсягу уваги.	Проводити: медико-профілактичні заходи; фізкультурно-оздоровчі заходи; валеологічну просвіту дитини і батьків; розвивати рухові якості. Розвивати рухову активність, координації, дрібної та основної моторики, витривалість та працездатність у руховій діяльності.	Вправи «Біжить до мене», «Конячки», «Пташка і пташенята», «Трамвай», «Миші та кіт», «Влуч у коло», «Підкинь м'яч вище», «Коза та вовк», «Горобчики та кіт»	3 р. на тиждень	Сформовані вміння й навички правильного виконання основних рухів, самообслуговування, достатній рівень розвитку уваги, вдосконалена координація рухів. Розвинена рухова активність, витривалість та працездатність.
Мовленнєвий розвиток	Загальний недорозвиток мовлення 1 рівня. Фонетико-фонематична компетенція: складний характер порушення звуковимови. Звукова сторона мовлення характеризується фонетичною невиразністю. Відмічається нестійке фонетичне оформлення. Кількість дефектних звуків значно перевищує кількість звуків, що вимовляються правильно. Основною відмінністю мовного розвитку є обмеження сприйняття та відтворення складової структури слова. Лексична компетенція: мовленнєві компоненти спілкування вкрай обмежені; активний словник складається з невеликої кількості звуконаслідувань та звукових комплексів. Грубо створює звукову будову слів; пасивний словник ширший за активний. При сприйманні зверненої мови домінуючим виявляється лексичне значення. Зв'язне мовлення: не сформоване, на початковому рівні розуміє зв'язний текст, спілкується переважно складами або окремими простими словами.	Правильно вимовляти всі звуки рідної мови; розвивати фонематичний слух, розвивати пасивний та активний словник, регулювати мовленнєве дихання, розвивати навички розуміння мовлення. Навчити розуміти зв'язний текст; навчити вміти складати різні розповіді (за допомогою навідних малюнків).	Вправи «Повторюй за мною», Мовленнєві ігри «Груша», «Гаряче сонце», «Зозульчин дім», побудова простих речень, гра на розвиток фонематичного слуху «Звідки звук?», артикуляційні вправи «Конячка», «Слоник», артикуляційна гра «Що може мій ротик?»	2 рази на тиждень	Правильна та чітка вимова звуків, розвинене зв'язне мовлення, збагачений активний та пасивний словник.

Когнітивна сфера	<p>Сприйняття: незрілість складних форм поведінки,цілеспрямованої діяльності на фоні швидкої виснажливості.</p> <p>Мислення:ближче до рівня нормального розвитку,наочно-дійове мислення. Нерівномірно розвиваються види мислення. Увага: підвищена виснажуваність уваги,Зниження обсягу.</p> <p>Пам'ять:краще запам'ятовує щось яскраве,цікаве;розвинене механічне запам'ятовування шляхом простого повторення.</p> <p>Уява: неможливість дослідити.</p>	<p>Розвивати вміння свідомо спрямовувати увагу на певні об'єкти, тривалий час на них зосереджуватись;можливість зосереджуватись на об'єктах,даних не лише наочно,а й уявно,у думках.</p>	<p>Вправи на розвиток уваги: «Одяг та взуття», «Веселі тварини».</p> <p>Вправи на розвиток спостережливості: «Знайди предмет», «Де заховано?», «Будь уважним», «Опиши друга».</p> <p>Вправи на розвиток пам'яті «Що підходить?», вчити короткі віршик, Вправи на розвиток мислення: «У кого більше доказів?» Розгляд сюжетних малюнків.</p>	3 рази на тиждень	<p>Стійка увага, тонка форма зорового і слухового сприйняття.</p> <p>Самоконтроль в процесі виконання завдання</p>
Емоційно-вольова сфера	<p>В контакт вступає. Керувати поведінкою вміє.</p> <p>Основним джерелом є ігрова діяльність, переважають емоційні реакції у поведінці та ігрові інтереси; порушення концентрації та обсягу уваги.</p> <p>Прояви волі помітно залежать від ситуацій, вимагають зовнішньої підтримки з боку дорослого.</p> <p>Недостатність самотності.</p>	<p>Формувати емоційний стан шляхом формування побутових навичок, Розвивати адекватні емоційні реакції на ситуації, які виникають під час занять.</p> <p>Навчити дотримуватись певним правилам.</p>	<p>Розгляд емоційних малюнків; тренувальні вправи на розвиток емоцій.</p>	2 рази на тиждень	<p>Розвинуті вольові якості.</p> <p>Приймає участь у продуктивній та трудовій діяльності.</p> <p>Розвинуті комунікативні навички.</p>
Освітня діяльність	<p>На недостатньому рівні розуміє та сприймає завдання, частково розуміє мовленнєву інструкцію; виконує завдання методом співвідношення за зразком та словесною інструкцією.</p> <p>Мотиваційний компонент – порушення динаміки розумової працездатності, зниження об'єму пам'яті. Незацікавлено ставиться до кінцевого результату діяльності, підвищена виснажуваність.</p> <p>Спостерігається дефіцит уваги, розфокусованість.</p>	<p>Формувати вміння переносити знання й способи діяльності в нову ситуацію.</p> <p>Формувати оціночні судження.</p>	<p>Читання казок з обговоренням; перегляд мультфільмів з обговоренням.</p>	2 рази на тиждень	<p>Використовує різні способи та прийоми обстеження властивостей предметів.</p> <p>Навчається за показом дії, що супроводжується інструкцією.</p> <p>Розуміє мету навчальної діяльності.</p>

8. Фахівці, які здійснюють психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами

Прізвище, ім'я, по-батькові	Найменування посади	Підпис
Пономаренко Галина Олександрівна	Директор	
Дніпровська Тетяна Сергіївна	асистент вихователя	
Доровська Віра Миколаївна	Вихователь	
Моїсеєнко Антоніна Василівна	Вихователь	
Гришина Тетяна Вікторівна	Методист	
Троценко Катерина Олександрівна	Практичний психолог	
Ребенок Ріта Сергіївна	Фізкерівник	
Біла Раїса Степанівна	Музкерівник	
Тюпа Юлія Михайлівна	Соціальний педагог	

9. Погодження індивідуальної програми з батьками (особами, які їх замінюють):

Я, _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

приймав участь у розробці ІПР та згоден з її змістом.

(підпис батька(матері), осіб які їх замінюють)

10. План консультування батьків (осіб, які їх замінюють) у процесі розроблення/виконання індивідуальної програми розвитку.*

Дата	Тема консультації	Відповідальні особи
Вересень	«Рекомендації батькам щодо соціалізації дитини »	Дніпровська Т.С.
Жовтень	«Поради щодо розвитку комунікативних здібностей» «Як допомогти дитині із затримкою психічного розвитку»	Дніпровська Т.С.
Листопад	«Психологічне здоров'я дитини» «Рекомендації з розвитку самостійності дитини»	Дніпровська Т.С.
Грудень	«Розвиваємо пам'ять дитини» «Рекомендації щодо покращення розвитку уваги»	Дніпровська Т.С.
Січень	«Корекційні ігри для дітей ЗПР» «Розвиток пізнавальної активності»	Дніпровська Т.С.

* Прикріплюється на окремому аркуші після підписання батьками ІПР

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Авраменко Уляна Володимирівна

Основи корекційної педагогіки

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
освітньо-професійних програм
«Дошкільна освіта» та «Початкова освіта»

Рецензент *Н.В. Заверико*
Відповідальний за випуск *І.В. Козич*
Коректор *А.С. Каракіна*